

Bovenregionaal plan

Transformatie JeugdzorgPlus

Landsdeel Oost

In het kader van de specifieke uitkering frictiekosten JeugdzorgPlus

Colofon

Versie: 0.5

Datum: 2 december 2024

Regio's: IJsselland, Twente, Noord-Veluwe en Zeewolde, Centraal Gelderland, Achterhoek, Midden IJssel/Oost Veluwe, Rijk van Nijmegen, Jeugd FV, Rivierenland

Coördinerende gemeente: Nijmegen

1. SAMENVATTING	4
1.1. Aanleiding	4
1.2. Schets van het probleem	4
1.3. Toekomstbeeld	4
1.4. Wat is er nodig om dit te bereiken?	5
1.5. Hoe komen we er?	5
1.6. Wie stuurt dit proces aan?	6
1.7. In welke periode komt dit tot stand?	6
2. INLEIDING	7
3. INFORMATIE OVER HET LANDSDEEL	8
3.1. Specifieke uitkering Oost	8
3.2. Partners binnen het landsdeel	8
3.3. Governancestructuur	10
3.4. Afstemming bovenregionaal plan	11
3.5. Context	12
4. TOEKOMSTBEELD	16
4.1. Om welke jongeren gaat het?	16
4.2. Toekomstvisie	16
4.3. Doelstellingen	18
5. AF- EN OMBOUW VAN DE HUIDIGE JEUGDZORGPLUS VOORZIENINGEN EN ONTWIKKELING ZORG-ONDERWIJSLOCATIES	22
5.1. Gewenste kwaliteitsverbetering, nu en in de toekomst	22
5.1.1. Kleinschalige en gezinsgerichte zorg	22
5.1.2. Open leer- en ontwikkelklimaat	23
5.1.3. Vastgoed en inrichting	24
5.1.4. Kleinschaligheid en vakmanschap	25
5.2. Ontwikkeling zorg-onderwijslocaties	25
5.2.1. Vertrekpunt: de huidige situatie	25
5.2.2. Wat is nodig op korte en langere termijn voor de ontwikkeling van kwalitatieve zorg-onderwijslocaties?	28
6. EVENWICHT IN HET ZORGLANDSCHAP	32

6.1. Waterbedeffect afbouw JeugdzorgPlus	32
6.2. Bovenregionaal alternatief zorglandschap: wat is er nodig en wat is er al	33
7. UNIFORME ONTWIKKELAGENDA/AFSPRAKEN TOELEIDING EN UITSTROOM	35
7.1. Verbetering instroom, plaatsing en uitstroom	35
7.1.1. Verklarende analyse	35
7.1.2. Perspectiefplan	35
7.1.3. Machtigingen gesloten plaatsingen	36
7.1.4. Werkwijze plaatsingen	37
7.1.5. Casusregie bij verwijzers	37
7.1.6 De rol van de Bovenregionale expertisenetwerken en de Regionale Expertteams (RET)	38
8. ONDERWIJS	39
8.1. Onderwijscoalitie Centraal Oost Nederland	40
8.2. Onderwijscoalitie Oost	41
8.3. Onderwijscoalitie Midden Oost	42
8.4 Huidige stand van zaken bij de drie onderwijscoalities	44
9. RANDVOORWAARDEN	45
9.1. Inrichting regionaal zorglandschap	45
9.2. Reële tarieven en een passende bekostigingssystematiek	47
9.3. Krachtig opdrachtgeverschap	47
9.4. Landelijke randvoorwaarden	47
9.4.1 Structurele financiële middelen	47
9.4.2. Passende beloning pedagogisch medewerkers residentiële groepen	48
9.4.3 Harmonisatie van richtlijnen, wetgeving, verantwoording en arbeidsvoorwaarden	48
10. INRICHTEN VAN HET PROCES	49
10.1. Op weg naar de toekomst	49
10.2. Governance vervolgproces vanaf 2025	50
10.3. Risico's en te nemen maatregelen	51
10.4. Taak- en rolverdeling	52
BIJLAGE 1 LANDSDEEL OOST REGIO'S/GEMEENTEN	53
BIJLAGE 2 BRANDBRIEF	54
BIJLAGE 3 LIJST VOORZIENINGEN (NIET VOLLEDIG)	58

1. Samenvatting

1.1. Aanleiding

In de afgelopen jaren is het besef gegroeid dat JeugdzorgPlus plaatsingen (gesloten zorg) op een aantal jongeren veel impact heeft en langdurige schade toebrengt. Ook in de opvolgende jaren als deze jongeren (jong)volwassen zijn. Jongeren hebben dit punt zelf op meerdere manieren en indringend onder de aandacht gebracht. Onderzoek draagt bij aan dit besef. Dit bewustzijn heeft ertoe geleid dat in de afgelopen 5 jaar het aantal jongeren dat gesloten geplaatst is (geweest) stevig is teruggebracht. Sinds 2022 zet de Rijksoverheid in op ombouw naar kleinschalige voorzieningen en op afbouw van JeugdzorgPlus plaatsingen naar 'zo dicht mogelijk bij nul' in 2030. In 2024 worden er vanuit het Ministerie van VWS per landsdeel financiële middelen beschikbaar gesteld om éénmalige kosten te dekken die nodig zijn om die af- en ombouw mogelijk te maken. Om deze middelen op een goede manier te besteden is het nodig dat er een gezamenlijk eenduidig toekomstbeeld is waar naartoe gewerkt wordt. In dit bovenregionale plan schetsen we dit beeld voor landsdeel Oost, dat bestaat uit de 7 Gelderse jeugdzorgregio's en de 2 Overijsselse jeugdzorgregio's.

1.2. Schets van het probleem

Jongeren die opgenomen worden in JeugdzorgPlus hebben meestal meerdere problemen. Dit kan zowel psychiatrische, forensische als gedragsmatige problematiek zijn, maar het kan ook zijn dat jongeren ernstig onveilig zijn door het netwerk om hen heen. Typerend is dat hulpverleners en de omgeving van de jongeren tijdelijk geen invloed op hen hebben en de jongere zelf of de mensen om hen heen niet veilig zijn. De meeste jongeren die in de JeugdzorgPlus worden opgenomen wonen daarvoor op een open leefgroep. Een klein deel in een gezinshuis of een pleeggezin. Ongeveer 20% van de jongeren komt vanuit thuis. Een groot probleem is dat jongeren vaak veel overplaatsingen hebben gehad. Zowel als het gaat om de woonplek als om school/dagbesteding. Het veelvuldig overplaatsen naar een nieuwe plek of school leidt tot verharding, het gevoel niet gewenst te zijn, onverschilligheid etc. Het grootste deel van de plaatsingen in JeugdzorgPlus is een spoedplaatsing waardoor de verandering voor de jongere abrupt en erg groot is. Het is een acute verhuizing naar een gesloten groep en vaak een bijbehorende nieuwe school.

1.3. Toekomstbeeld

We werken in landsdeel Oost toe naar verdere afbouw JeugdzorgPlus, stabiliteit en continuïteit voor jongeren als een beschermende omgeving (even) nodig is en het terugbrengen van overplaatsingen. Dat doen we door in de komende jaren de JeugdzorgPlus groepen te sluiten. We denken dat het moeilijk is om in groepen met uitsluitend jongeren die een gesloten machtiging hebben een positief pedagogisch klimaat te creëren. Een heel kleine groep jongeren heeft soms tijdelijk een beperking van hun bewegingsvrijheid of bescherming nodig, maar we willen dit op maat en passend bij de jongere om wie het gaat toepassen. JeugdzorgPlus groepen passen daar niet in. Wat dan wel? We ontwikkelen op verschillende plekken in landsdeel Oost zorg- onderwijslocaties waar alle jongeren integrale behandeling krijgen, onderwijs volgen en een dagprogramma hebben. Als het nodig is voor de behandeling, verblijven ze op een kleinschalige groep. Alle groepen zijn open. Op een aantal groepen is er een mogelijkheid om voor 1 of 2

jongeren meer bescherming of vrijheidsbeperking in te zetten. Dat kan alleen als de rechter daar een maatregel voor heeft uitgesproken. Daardoor hoeft de jongere niet te verhuizen, maar blijft hij op dezelfde locatie en op dezelfde school. Op de zorg-onderwijslocatie wordt integrale zorg geboden, vanuit verschillende domeinen (J&O, LVB, GGZ, Forensisch en Verslaving) in de vorm van 'nieuw vakmanschap'. Dat betekent dat er samengewerkt wordt vanuit verschillende expertises, maar ook samengewerkt wordt met de pedagogisch medewerkers op de groep. Daardoor hoeft een jongere niet overgeplaatst worden omdat er geen passende expertise is. En het pedagogisch klimaat binnen de zorg-onderwijslocatie is ingericht op openheid, een goede relatie tussen jongeren en begeleiders en gedeeld opvoederschap met ouders, grootouders en anderen die voor de jongere belangrijk zijn.

1.4. Wat is er nodig om dit te bereiken?

Allereerst is nodig dat zoveel mogelijk jongeren thuis, of in een pleeggezin of gezinshuis kunnen blijven wonen. Daarvoor is nodig dat er in de directe omgeving van de jongere en zijn gezin hoogwaardige ambulante zorg is die zich richt op zowel de jongere als de problematiek van het gezin. We maken tijdig een Verklarende Analyse die samen met jongeren en ouders is opgesteld, gunstige en ongunstige invloeden in kaart brengt en een perspectiefplan voor de toekomst biedt. Verder is nodig dat jongeren zo kort als mogelijk, maar zo lang als nodig zorg ontvangen en verblijven op een zorg-onderwijslocatie. Dat betekent dat er genoeg vervolgmogelijkheden zijn om weer uit te stromen en (terug) naar school of naar een vervolgschool te gaan. Ook als een jongere 18 jaar wordt en niet meer binnen het kader van de Jeugdwet valt. En dat die overgang naar die nieuwe woonplek en school goed wordt begeleid omdat we weten dat die overgang vaak groot is. Tot slot is het nodig dat de opleiding, de coaching en de beloning van pedagogisch medewerker verbetert zodat ze dit werk aantrekkelijk wordt en blijft, medewerkers zich structureel willen verbinden aan een organisatie en er daardoor stevige, stabiele teams zijn. Ook is nodig dat wetgeving en richtlijnen aangepast worden zodat sectoren beter kunnen samenwerken. En dat er voldoende structurele financiële middelen zijn waardoor o.a. voorliggende hulp en kleinschalige groepen kwalitatief blijvend goed geregeld zijn.

1.5. Hoe komen we er?

In de huidige afbouw van JeugdzorgPlus worden al veel maatwerk oplossingen en samenwerkingsconstructies gecreëerd om goede hulp te bieden. Dat werkt soms goed; soms vinden we dat het beter moet. We blijven maatwerk bouwen en met integrale hulp gaan we dat steeds beter doen. Verder ontwikkelen we nieuwe hulpvormen voor een heel kleine groep jongeren die nu tussen wal en schip valt. Daarnaast gaan we met ervaringsdeskundigen, gemeenten, verwijzers, zorgaanbieders, onderwijspartners samen bepalen waar zorg-onderwijslocaties komen waar de op/afschaling van bescherming mogelijk is. En bouwen we de bestaande gesloten groepen af en om. Tegelijkertijd werken we aan het verbeteren van het voorliggende jeugdzorglandschap, de samenwerking tussen sectoren en ander ingrepen die helpen om minder jongeren gesloten te plaatsen of dat te verkorten. We zetten de SPUK-middelen in om deze ontwikkelingen te bekostigen en te stimuleren.

Onderwijscoalities zijn bezig om het residentiele onderwijs te verbeteren, de school van herkomst betrokken te houden en de overgang naar vervolgonderwijs te vergemakkelijken. Om zo een doorgaande leerlijn te bewaken. We belopen dat pad samen met onze partners; we weten dat we een verantwoordelijkheid hebben om de zorg betaalbaar te houden. De eenmalige financiële middelen besteden we aan verbouwen, deskundigheidsbevordering van pedagogisch personeel, omscholing, ondersteunen bij leegstand, mogelijk maken van nieuwe hulpvormen etc. We houden bij hoeveel jongeren een rechterlijke machtiging krijgen en werken eraan om dit steeds verder terug te dringen.

1.6. Wie stuurt dit proces aan?

Er is een kerngroep met projectleiders en medewerkers van de coördinerende gemeente. Daarnaast belopen we dit proces met een werkgroep bestaande uit bovenstaande partners en een bestuurlijke adviesgroep met bestuurders van dezelfde partners. Vanuit de opdrachtgevers is er een gemeentelijk ambtelijk en bestuurlijk overleg van de 9 betrokken jeugdzorgregio's waar de uit te zetten lijnen besproken worden. We trekken met elkaar op, op basis van consensus. Als we er echt niet uit komen doen we een beroep op een landelijk orgaan dat besluiten neemt om weer verder te kunnen. We doen dit met andere landsdelen in Nederland waar gesloten jeugdhulp ook af- en omgebouwd wordt. En worden ondersteund door een landelijk programmteam. VNG, VWS, brancheverenigingen, OCW en V&J zijn partners als het gaat om het aanpakken van de structurele knelpunten.

1.7. In welke periode komt dit tot stand?

De afbouw van JeugdzorgPlus is al gestart in landsdeel Oost en we zien dat dit gestaag lukt. Met de borging en uitvoering van dit bovenregionale plan willen we hierin een versnelling en een kwaliteitsslag aanbrengen. De hierboven beschreven meer ingrijpende ontwikkelingen en veranderingen starten in 2025 en duren tot 2030.

2. Inleiding

Al enige jaren is er een maatschappelijk debat gaande over de jeugdzorg en in het bijzonder over de JeugdzorgPlus. Er zijn zorgen over het ontbreken van tijdig passende hulp én onderwijs aan kinderen met complexe hulpvragen. En er is vanuit jongeren en professionals kritiek op de praktijk binnen de JeugdzorgPlus instellingen en groepen. Bij sommige jongeren brengen deze plaatsingen langdurige schadelijke effecten toe. Professionals hebben daar nog onvoldoende antwoord op. Tal van rapporten¹ zijn erover verschenen:

'Betrek mij gewoon!'

Op zoek naar verbeterkansen voor de jeugdhulp in het casusonderzoek Ketenbreed Leren

"Het schoolsysteem is een systeem van uitsluiting; we hebben een bepaald vierkantje in scholen; val je net op het randje dan kunnen we nog wel wat bedenken, maar val je daarbuiten dan wordt je uitgesloten."

Onderweg naar JeugdzorgPlus thuis

Over het voorkomen en verkorten van gesloten plaatsingen in JeugdzorgPlus vanuit een wetenschappelijk perspectief

Eenzaam gesloten

Onderzoek naar de ervaringen van jongeren met ZIKOS

HET OPSLUITEN VAN ONSCHULDIGE KINDEREN MOET STOPPEN!

Petitie stichting "het vergeten kind"

Als jij mijn vrijheid afpakt, dan pik ik die terug. Maar dan wel op mijn manier en vol in de strijd.
Een jongere

De noodzaak om het anders te gaan doen is hoog!

Landelijk is de ambitie uitgesproken om zo min mogelijk kinderen meer gesloten te plaatsen per 2030. In landsdeel Oost staan we achter deze ambitie. Maar we zien ook dat de alternatieven voor jongeren die voorheen in de JeugdzorgPlus geplaatst werden schaars zijn en er zich ongewenste waterbedeffecten voordoen. Jongeren worden bijvoorbeeld in toenemende mate met 1-op-1 begeleidingen op een aparte locatie geplaatst. Steeds meer komt het besef dat de opdracht voor het om- en afbouwen van JeugdzorgPlus niet op gemeentelijk of regioniveau kan worden opgepakt: JeugdzorgPlus voorzieningen en de alternatieve voorzieningen die nodig zijn om de afbouw op te vangen zijn schaars, maar hebben tegelijkertijd bepaalde schaalgrootte nodig om verantwoorde zorg te kunnen continueren. Regio's constateren aan de andere kant groeiende kosten en het gevoel van beperkte invloed op de kostenontwikkeling.

Daarom moeten we vooral samen optrekken. Samen als regio's en JeugdzorgPlus aanbieders, maar ook samen met ervaringsdeskundigen, met het onderwijs, met de verwijzers en met de aanbieders Jeugd GGZ en LVB. En bovenregionaal nieuw aanbod ontwikkelen dat een passend antwoord geeft op de vragen van deze jongeren.

In dit bovenregionaal plan leggen we een gezamenlijke visie en aanpak neer om te komen tot betere, passende zorg voor de meeste kwetsbare jongeren en gezinnen binnen ons landsdeel.

¹ Dit is slechts een kleine selectie van onderzoeken, rapporten en petities

3. Informatie over het landsdeel

3.1. Specifieke uitkering Oost

Uit de landelijk bestuurlijke afspraken² die gemaakt zijn over de om- en afbouw van JeugdzorgPlus komen middelen voort t.b.v. de afbouw en ombouw JeugdzorgPlus en voor de ontwikkeling van alternatieven in de vorm van een Specifieke uitkering frictiekosten gesloten jeugdhulp. Landelijk gaat het om €182 miljoen voor de periode 2024-2028. Voor het landsdeel Oost is € 33.272.727,- beschikbaar. De middelen zijn in eerste instantie bedoeld om frictiekosten van bestaande JeugdzorgPlus groepen te compenseren en deze af- of om te bouwen naar kleinschaligheid of andersoortig aanbod.

3.2. Partners binnen het landsdeel

Regio's

Het landsdeel Oost bestaat uit 9 jeugdhulpregio's. De jeugdhulpregio's zijn: Jeugd FV, IJsselland, Twente, Centraal Gelderland, Regio Rivierenland, Rijk van Nijmegen, Achterhoek, Noord-Veluwe en Zeewolde, Midden-IJssel/Oost- Veluwe. De gemeenten per regio staan in bijlage 1.

JeugdzorgPlus

Op het grondgebied van landsdeel Oost staan drie JeugdzorgPlus instellingen:

VIGO/Pactum locatie Zetten

² [Bestuurlijke afspraken transformatie gesloten jeugdhulp | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#)

Pluryn locatie Eefde

iHUB locatie Harreveld

iHUB heeft aangekondigd op de locatie Harreveld geen JeugdzorgPlus meer aan te bieden vanaf 2026. In 2025 wordt hier gefaseerd naartoe gewerkt.

Aanpalend zorglandschap

Behalve bovenstaande JeugdzorgPluslocaties zijn er in Gelderland/Overijssel meer locaties (van verschillende aanbieders waar hoogspecialistische zorg- en onderwijsaanbod georganiseerd is. Daarnaast zijn er verschillende aanbieders die (aanpalend) hoog specialistische zorg verlenen en waarmee expertise, ervaring en vaardigheden gecombineerd kan worden.

Ervaringsdeskundigen

Binnen het landsdeel Oost zijn verschillende organisaties die ervaringsdeskundigheid georganiseerd hebben, zoals Jeugdbelang inclusief, TeamEd en Ixta Noa. Zij hebben inbreng geleverd in het bovenregionale plan en waardevolle inzichten gegeven.

Residentieel Onderwijs

De JeugdzorgPlus aanbieders hebben beide een residentiële school op het terrein:

V.S.O. Meforta college bij Pactum

W.H. Suringarcollege (SOTOG) bij Pluryn

Sinds 2023 is er een subsidieregeling onderwijscoalities af/ombouw gesloten jeugdhulp³. Deze regeling heeft tot doel om het residentiële onderwijs kwalitatief op peil te houden én de Samenwerkingsverbanden onderwijs te versterken ten behoeve van inclusief onderwijs. Deze onderwijscoalities ondersteunen de jongeren tijdens de JeugdzorgPlus plaatsing door middel van goed onderwijs en ondersteunen scholen en samenwerkingsverbanden bij de volgende stap die jongeren zetten als zij uitstromen uit de residentiële school. In landsdeel Oost zijn drie onderwijscoalities actief. In Hoofdstuk 7 beschrijven we deze coalities.

Bovenregionale expertisenetwerken

De Bovenregionale Expertisenetwerken Jeugd zijn in 2020 opgericht en hebben jongeren met complexe hulpvragen als focus. Vanuit een onafhankelijke positie ondersteunen ze de jeugdhulpregio's en de regionale expertteams om samen met jongeren, ouders, hulpverleners en gemeenten een onvoorwaardelijke oplossing te vinden. Dat wil zeggen: een oplossing waar jongeren en hun ouders achter staan en die helpt en uitvoerbaar is – ook op lange termijn. De Bovenregionale expertisenetwerken hebben een ondersteunende rol in het ophalen van leemtes en knelpunten in het zorglandschap en het agenderen daarvan. Maar helpen ook bij de opstart van nieuwe initiatieven, ontwikkelen van de Regionale Expertteams. Verder hebben ze een kennisleerfunctie ingericht. Er zijn twee bovenregionale expertisenetwerken binnen het landsdeel: Boeg⁴ en het Expertisenetwerk Jeugd Overijssel⁵.

Regionale Expertteams

Ieder jeugdhulpregio beschikt over een Regionaal Expertteam (RET). De RET's bestaan uit deskundigen die jongeren, ouders en toegangsprofessionals in de regio ondersteunen en adviseren bij complexe vragen.

3.3. Governancestructuur

Sinds 2020 werken de regio's binnen het landsdeel Oost op een aantal jeugdhulphema's met elkaar samen. Zo is er een hechte samenwerking tussen de 7 Gelderse regio's. Zij voeren samen

³ [wetten.nl - Regeling - Subsidieregeling onderwijscoalities af- en ombouw gesloten jeugdhulp - BWBR0048384 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling-Subsidieregeling-onderwijscoalities-af-en-ombouw-gesloten-jeugdhulp-BWBR0048384-overheid.nl)

⁴ [Expertisenetwerk jeugdhulp Gelderland \(BOEG\) - G7 | de zeven Gelderse jeugdregio's \(g7jeugd.nl\)](https://www.boeg.nl/)

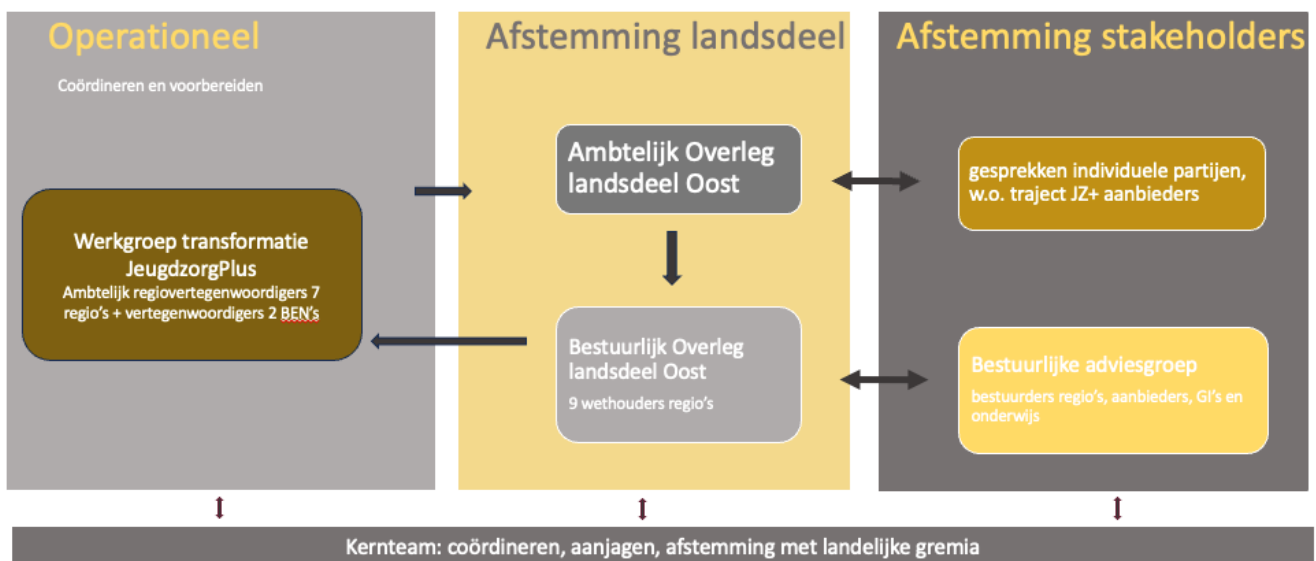
⁵ [Startpagina - Expertisenetwerk Jeugd Overijssel](https://www.startpagina.nl/expertisenetwerk-jeugd-overijssel/)

de Essentiële functies⁶ uit, hebben een Gelderse verbeteragenda jeugdbescherming en hebben een ambtelijke en bestuurlijke samenwerking. De 2 Overijsselse regio's hebben op deze thema's (nog) geen samenwerking op Overijssels niveau. Voor de thema's JeugdzorgPlus en het accounthouderschap van grote aanbieders wordt wel samengewerkt tussen de G7 en de 2 Overijsselse regio's. De samenwerking tussen de 9 regio's is informeel, in die zin dat er geen entiteit is opgericht op landsdeelniveau. Voor de opdracht transformatie JeugdzorgPlus is deze samenwerking uitgebreid en geformaliseerd. De regio's hebben de governance vormgegeven op basis van het onderstaande uitgangspunten:

- Samenwerking waar het meerwaarde oplevert.
- De samenwerking wordt efficiënt en effectief ingericht.
- De samenwerking geschiedt op basis van transparantie en regio's zien elkaar als gelijkwaardige partners.
- De regio's werken volgens dezelfde afspraken (geen 'cafeteria-model').
- Het landsdeel Oost treedt (op landelijk niveau en richting de zorgaanbieders) samen op om krachtig te sturen.
- Geen juridische bovenregionale/landsdeelniveau entiteit.

De structuur is als volgt opgebouwd:

Governancestructuur

3.4. Afstemming bovenregionaal plan

Werkgroep

De werkgroep bestaat uit ambtelijke deelnemers vanuit 9 regio's in het landsdeel, programmamanagers van de twee BEN's, afgevaardigden van de onderwijscoalities,

⁶ De 7 Gelderse regio's hebben met een samenwerkingsverband van 15 aanbieders (inkoop)afspraken gemaakt over het bieden van integrale zorg, zonder contra-indicaties aan de meest kwetsbare kinderen en gezinnen.

ervaringsdeskundigen, zorgaanbieders en GI's. De deelnemers in de werkgroep denken in brede zin mee over het bovenregionale plan. Zij hebben brede beleidskennis en zijn daarnaast de vooruitgeschoven post/verbindingspost vanuit de regio, achterban en discipline.

Bestuurlijke Adviesgroep

De bestuurlijke adviesgroep bestaat uit bestuurders vanuit GI's, onderwijscoalities, zorgaanbieders en jeugdhulpregio's. De bestuurlijke adviesgroep adviseert over de tekst en inhoud van het bovenregionale plan.

Ambtelijk en Bestuurlijk Overleg

De werkgroep levert input voor het bovenregionaal plan, denkt mee en zet de visie/lijnen uit. Dit wordt voorgelegd aan het ambtelijk overleg van de 2 Overijsselse en de 7 Gelderse regio's. Daar wordt een advies geformuleerd aan het bestuurlijk overleg. In het bestuurlijk overleg worden de lijnen van het bovenregionale plan afgestemd. Coördinerend gemeente Nijmegen stelt het bovenregionale plan vast.

Gesprekken stakeholders

Daarnaast hebben afzonderlijke gesprekken plaats gevonden met alle stakeholders.

Kernteam

Het kernteam wordt gevormd door de coördinerende gemeente Nijmegen en de aangestelde projectleiders. Zij zorgen voor de coördinatie in de totstandkoming van het bovenregionaal plan en de afstemming tussen het Rijk, VNG en de regio's in het landsdeel. Het kernteam is de aanjager van de beoogde transformatie. De gemeente Nijmegen is coördinerend gemeente voor deze Specifieke Uitkering. Zij bespreekt het bovenregionale plan in het college en dient de aanvraag in bij het Ministerie van VWS.

Afstemming landelijke gremia

Onderdeel van de landelijk bestuurlijke afspraken is dat er landelijke regie komt op de af- en ombouw JeugdzorgPlus en de ontwikkeling van alternatieven. Er zijn landelijk 11 JeugdzorgPlus instellingen en er is veel onderlinge afhankelijkheid tussen regio's en aanbieders ten aanzien van af- en ombouw van de JeugdzorgPlus. Een keuze in het ene landsdeel ten aanzien van een JeugdzorgPlus instelling heeft meteen gevolgen voor andere landsdelen en het zorglandschap binnen dat landsdeel.

Om uitvoering te geven aan de gewenste regie is een landelijk programmateam opgericht. Dit programmateam heeft tweemaandelijks overleg met de vertegenwoordigers van de coördinerende gemeenten per landsdeel en de projectleiders per landsdeel. Vanuit landsdeel Oost sluiten de projectleiders en de coördinerende gemeente aan.

3.5. Context

SPUK's vastgoedtransitie JeugdzorgPlus, separeerruimtes en driemilieusvoorzieningen

Naast de SPUK-frictiekosten waar dit bovenregionale plan de onderlegger is, zijn er drie 'lopende' SPUK's. Binnen de SPUK-vastgoedtransitie JeugdzorgPlus en afbouw separeerruimtes hebben de 9 regio's samen – met de aanbieders JeugdzorgPlus – in 2022 een bovenregionaal plan opgesteld. Dit plan richt zich met name op de af- en ombouw van het vastgoed van de JeugdzorgPlus (minder

plekken en ombouw naar kleinschalige groepen). De locatie Eefde van Pluryn is, onder andere in het kader van de SPUK, inmiddels omgebouwd naar kleine groepen van maximaal 6 jongeren. Op de locatie Zetten van Pactum zijn ook aantal groepen omgebouwd naar kleinschalige groepen van maximaal 6 jongeren en ligt er een strategisch vastgoedplan om meer groepen af- en om te bouwen naar kleinschaligheid. Hier zit echter ook meteen de verwevenheid met de SPUK-frictiekosten en de onzekerheid waar JeugdzorgPlus aanbieders en regio's mee kampen. Uitgaande van een forse afbouw (zo dicht mogelijk naar 0) van JeugdzorgPlus plekken is het niet logisch om (verder) te investeren in sec JeugdzorgPlus plekken. Daarbij komt dat het voor aanbieders lastig in te schatten is of het bieden van JeugdzorgPlus plekken gezien de daling in capaciteit nog rendabel is en de gewenste kwaliteit nog te leveren valt. De laatste, maar niet de minste uitdaging, is dat veel aanbieders (waaronder de JeugdzorgPlus aanbieders) in zwaar financieel weer verkeren en bezig zijn met het schrijven van herstelpannen of ze net afgerond hebben om de zorgcontinuïteit te kunnen waarborgen.

In het licht van het vorenstaande hebben Pactum en Pluryn een gezamenlijk 'toekomsttraject' opgestart, onder begeleiding van KPMG. Dit transformatieplan omvat de gezamenlijke visie van de organisaties op de transformatie van Jeugdzorg Plus in landsdeel Oost. Dit transformatieplan is in lijn met het bovenregionale plan. Hiermee vormt het transformatieplan een belangrijk onderdeel van dit bovenregionale plan.

De SPUK's-vastgoedtransitie driemilieusvoorzieningen bestrijken een ander geografisch gebied dan de SPUK-transformatie JeugdzorgPlus. Gelderland (G7) en Overijssel (O2) hebben hierin een eigen traject gelopen of zijn dit nog aan het afronden. Met behulp van de SPUK driemilieusvoorzieningen zijn een aantal kleinschalige groepen gerealiseerd/omgebouwd. Er zijn echter ook nog een aantal plannen die niet uitgevoerd zijn, mede ook doordat deze samenhangen met de (onzekerheden rondom) afbouw van de JeugdzorgPlus (het betreft deels de JeugdzorgPlus aanbieders zelf) en de onzekere financiële situatie van een aantal aanbieders.

Doorontwikkeling Landelijk gecontracteerd aanbod

De transformatie JeugdzorgPlus en het bovenregionaal plan moet zich ook verhouden tot de vormen van gecontracteerd aanbod op landelijk niveau; het zogenaamde Landelijk Transitiearrangement (LTA)⁷. Er is een landelijke werkgroep die zich bezighoudt met de doorontwikkeling van het LTA. Binnen het LTA zijn hulpvormen opgenomen die een essentiële landelijke functie hebben en een dermate klein volume dat landelijke inkoop het best aansluit. Bij het ontwikkelen van nieuwe hulpvormen voor een kleine groep jongeren moet gekeken worden welke schaal van financiering het meest passend is.

⁷ [Nieuwe contracten voor het Landelijk Transitiearrangement | VNG](#)

Ontwikkelingen binnen de regio's

De regio's zijn al langere tijd aan de slag met de transformatie (breed) van de jeugdzorg. Er zijn vele ontwikkelingen op regionaal niveau, maar ook enkele op bovenregionaal niveau.

Samenwerkingsagenda Twente

De Twentse gemeenten hebben samen met jongeren, ouders, zorgaanbieders, professionals, bestuurders in 2021 een regiovisie opgesteld. Eind 2023 is daar een Samenwerkingsagenda⁸ aan verbonden. Op basis van de samenwerkingsagenda worden verschillende projecten en acties uitgevoerd om de instroom JeugdzorgPlus te verlagen. Een selectie hiervan is:

- Versnellingsaanpak Twente (loopt sinds maart 2023). Het doel is het voorkomen van uithuisplaatsingen en versnellen van terugplaatsingen.
- Opzetten Coördinatiepunt wonen en verblijf Twente (start eind van 2024) met als doel een goede matching van jongeren met de best passende plek, voorkomen van onnodige uitplaatsingen en doorplaatsing; meer zicht krijgen op bestaande aanbod en hiaten in het zorglandschap.
- Werken met de verklarende analyse (GI-medewerkers, een aantal gemeenten en het RET zijn met de scholing gestart).

Transformatieconvenant IJsselland

De regio IJsselland werkt enige tijd aan de transformatie van het jeugdstelsel. Zij hebben de afspraken hierover vastgelegd in een Transformatieconvenant waar 18 aanbieders en 11 gemeenten aan deelnemen. De gezamenlijke ambitie in het convenant is: "In de regio IJsselland werken we aan de ambitie van 0 uit(huis)plaatsingen. Deze ambitie is een moreel doel. Dat betekent dat het alle partijen gezamenlijk de richting geeft en het de energie op gang brengt om hier zo veel mogelijk naar te streven. Vanuit onze visie willen we dat elk kind een thuis heeft. Als dat betekent dat een kind (tijdelijk) uit huis geplaatst moet worden, blijft die mogelijkheid bestaan." Voor 'ambulantiseren' zijn de doelen om het aantal uit(huis)plaatsingen te verminderen en de duur van uithuisplaatsingen te verkorten. Voor 'kleinschalig gezinsgericht wonen' hebben we afgesproken dat het aantal voorzieningen op dit gebied groeit als alternatief voor bestaande woon- en leefgroepen die niet aan de definitie voldoen van de kleinschalige, gezinsgerichte woonvormen. In de afgelopen periode zijn er verschillende kleinschalige woonvoorzieningen geopend zodat jongeren in de regio kunnen blijven wonen.

In het kader van de uitvoering van het convenant is in de regio IJsselland in 2023 gestart met Geïntegreerde Zorg (GiZ). In het GiZ hebben de 11 gemeenten van de regio afspraken gemaakt met 9 zorgaanbieders die actief zijn in de regio. Deze zorgaanbieders vertegenwoordigen een brede expertise op het gebied van orthopedagogiek, psychiatrie, verslavingszorg, LVB-hulp. Zij hebben een triageteam gevormd dat bestaat uit een vast team vanuit de aanbieders, het onderwijs en ervaringsdeskundigen. Per aanmelding wordt de toegang/de aanmelder, de jongere, gezin en JIM betrokken. Samen vormen zij het triageteam en stellen op basis van een verklarende analyse een gezamenlijk plan op. Het GiZ team heeft een nauwe samenwerking met het Regionaal Expertteam IJsselland en signaleert en agendeert knelpunten in het zorglandschap.

G7 – essentiële functies

Op 1 januari 2025 gaan de Essentiële Functies in de 7 Gelderse jeugdzorgregio's van start⁹. Dit betekent dat de Gelderse gemeenten en zorgaanbieders de handen ineen slaan om de hoog

⁸ [Meerjarige Samenwerkingsagenda](#)

⁹ [Project Essentiële functies - G7 | de zeven Gelderse jeugdregio's \(g7jeugd.nl\)](#)

specialistische jeugdhulp effectiever in te zetten. Dit krijgt vorm doordat er een collectief van 15 zorgaanbieders vanuit de verschillende sectoren en expertises is gevormd die gezamenlijk de vragen van jongeren met een complexe vraag oppakken. Een contra indicatie stellen is met het ingaan van de Essentiele Functies niet meer mogelijk en het samenwerkingsverband levert integrale zorg. Uiteraard stelt dit hoge eisen aan het voorliggende, regionale en lokale zorglandschap. Het streven is om het beroep op de Essentiele Functies zo gering mogelijk te maken. De Essentiele Functie voorzien in de start van twee nieuwe diensten: de mobiele brigade en Integrale hoog specialistische zorg met verblijf.

De zorg die het samenwerkingsverband gaat leveren is voor de jongeren die omschreven worden in paragraaf 3.1. De Gelderse jeugdhulpregio's hebben hiermee al een forse stap vooruitgezet in het maken van afspraken om te komen tot de af- en ombouw JeugdzorgPlus en de ontwikkeling van alternatieven.

4. Toekomstbeeld

4.1. Om welke jongeren gaat het?

De jongeren -en hun gezin/netwerk- waar op dit moment JeugdzorgPlus voor ingezet wordt hebben diverse zorgvragen. En de oorzaken ervan zijn ook divers (heterogeen). Daarmee kan niet gesproken worden over een eenduidige of samenhangende doelgroep. Er is sprake van meervoudige en complexe zorgvragen. Niet één van de problematieken is bovenliggend, maar het is een combinatie van meerdere kernproblemen en de oplossing/aanpak/behandeling vraagt om intersectorale samenwerking. Tegelijkertijd kunnen een aantal beschermende factoren ontbreken. De combinatie van deze factoren zorgt voor ernstige ontregeling, en/of veiligheidsrisico's bij de jongere zelf en in de omgeving. Het perspectief voor deze jongeren ontbreekt.

De bovenstaande beschrijving van jongeren die nu in de JeugdzorgPlus worden geplaatst verschilt niet wezenlijk van de jongeren die hoog complexe, gespecialiseerde hulp in de open jeugdzorg, thuis of ambulant ontvangen¹⁰. Het verschil is dat de beïnvloedingsmogelijkheden vanuit (een deel van) het netwerk en hulpverleners tijdelijk uitgeput zijn. 'Jongeren in de JeugdzorgPlus' is geen doelgroep. Het zijn dezelfde jongeren, alleen hebben zij een periode of af en toe extra bescherming nodig en is daarvoor de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen noodzakelijk, zodat integrale behandeling plaats kan vinden. In de stip op de horizon gaan we er dan ook vanuit dat er in 2030 voor iedere jongere – en gezin- met complexe en domein overstijgende problematiek passende integrale hulp is.

4.2. Toekomstvisie

We gaan jongeren zoals hierboven beschreven betere en passende zorg bieden. Hoe ziet die zorg er dan uit en hoe organiseren we dat?

Eén van de uitgangspunten is dat we een scheiding maken tussen langdurig wonen en zorg. Wonen moet een veilige plek zijn met een passend opvoedingsklimaat. Jongeren blijven thuis wonen met een stevig netwerk om hen heen en als dat er niet is, dragen we er zorg voor dat het er komt. Als het echt noodzakelijk is en jongeren niet thuis kunnen wonen, kunnen ze wonen in pleeggezinnen, gezinshuizen of alternatieve (langdurig) wonen voorzieningen.

Er zijn echter ook jongeren die langdurig of telkens weer extra zorg nodig hebben. Zij hebben een combinatie nodig van een woonplek, waar – indien nodig- direct ondersteuning vanuit integrale gespecialiseerde zorg ingezet kan worden. En dan blijft een kleine groep jongeren over die behoefte heeft aan een voorziening waar ze gespecialiseerde behandeling krijgen vanuit verschillende expertises en waar ze, als het nodig is, tijdelijk kunnen verblijven en waar op maat beschermende maatregelen ingezet kunnen worden. Zo'n voorziening noemen we een Zorg-

¹⁰ De meeste jongeren (60-70%) die in JeugdzorgPlus geplaatst wordt, verbleven daarvoor in een open jeugdzorg groep of een gesloten GGZ-groep. Tussen de 20 en 30% van de jongeren die in JeugdzorgPlus geplaatst werden, woonde daaraan voorafgaand in de thuissituatie. Bron: halfjaarcijfers PC Oost 2024 en jaarcijfers PC Oost 2023

onderwijslocatie¹¹. Het gaat in 2030 nog om een zeer kleine groep jongeren, omdat een groot deel van de jongeren die we beschreven hebben en die nu in JeugdzorgPlus geplaatst worden, andere zorgvormen c.q. alternatieven aangeboden krijgt de komende jaren.

In onderstaand figuur is de opbouw weergegeven, Belangrijk hierbij om telkens uit te blijven gaan van matched care: de zorg wordt ingezet die op dat moment passend is en ook tijdig weer afgeschaald.

In de toekomst zijn verdeeld over het landsdeel, een aantal zorg- onderwijslocaties nodig. Op deze locaties zijn alle domeinen (expertise vanuit de GGZ, Verslavingszorg, Forensische zorg, LVB-zorg en Jeugd- en opvoedhulp) aanwezig. Denk daarbij ook aan mogelijkheden in het kader van de Wet verplichte GGZ en de Wet Zorg en Dwang. De zorg- onderwijs locaties zijn bedoeld voor **alle** jongeren die in paragraaf 4.1. zijn omschreven. Er is dus geen scheiding tussen de domeinen: er

¹¹ Met een zorg- onderwijslocatie wordt een locatie bedoeld waar hoog specialistische zorg uit verschillende domeinen geboden wordt en ook een school is. Dit zijn niet de locaties waar een zorg- onderwijsarrangement worden geboden (zoals vaak op zorgboerderijen etc.).

wordt integrale zorg geleverd in volledige samenwerking tussen alle benodigde domeinen. Vanuit het uitgangspunt dat de zorg naar de jongere toekomst en jongeren niet onnodig worden overgeplaatst. We sluiten hiermee nauw aan bij de uitgangspunten van de Essentiële Functies. Binnen de zorg-onderwijslocaties is expertise aanwezig met alle benodigde kennis en ervaring. En wanneer heel specifieke expertise toch ontbreekt, wordt deze tijdelijk toegevoegd. Indien nodig zijn er op-of net buiten deze locaties, kleinschalige, warme en gezinsgericht verblijfsplekken waarbinnen het mogelijk is om op maat extra bescherming te bieden. Dit kan door het, na tussenkomst van een rechterlijke machtiging¹², op- en afschalen van bescherming met inzet van beschermende maatregelen. Zo voorkomen we schadelijke overplaatsingen en abrupte veranderingen in het behandelklimaat. Dat geeft jongeren meer rust en veiligheid dan ze nu ervaren. Aparte JeugdzorgPlus groepen zoals we die nu kennen bestaan niet meer.

Op de zorg- onderwijslocaties wordt passend onderwijs geboden in combinatie met zorg op maat, waarbij behandeling vanaf de start gewaarborgd is. Er zijn integrale programma's waar jongeren gedurende de behandeling zonder obstakels hun schoolcarrière (ver)volgen. Als jongeren uitstromen is er nazorg vanuit de residentiële school en afspraken met Samenwerkingsverbanden ten behoeve van een vloeiende overgang naar vervolgonderwijs of dagbesteding. Er zijn korte lijnen met de voorzieningen op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) en de Wet Langdurige Zorg (WLZ) voor jongeren die 18 jaar zijn bij uitstroom.

Uitgangspunt is dat de banden met het netwerk van de jongere zoveel mogelijk intact blijven of hersteld worden. De inzet is gericht op de instandhouding van de relatie met de (pleeg)ouders en op de bredere systeemproblematiek. Daar is ook passende hulp voor. Op de locaties is een open, warm en kindvriendelijk pedagogisch leef- en ontwikkelklimaat (kleinschalig). Er zijn mogelijkheden voor logeren waarbij de verbinding met de belangrijke mensen vanuit het netwerk steeds voorop blijft staan¹³. Bij de jongeren blijft altijd een casusregisseur¹⁴ betrokken die naast hen blijft staan en hen persoonlijk spreekt.

Jongeren gaan alleen naar een zorg-onderwijslocatie op basis van een gedeelde verklarende analyse, een perspectief op uitstroom bij de start en betrokkenheid van het RET.

Met deze toekomstvisie willen regio's sterk inzetten op ambulantisering, op 'matched care' in plaats van 'stepped care', op betere kwaliteit, op het verminderen van het aantal onvrijwillige overplaatsingen, op het verminderen van het aantal jongeren in zware verblijfvoorzieningen en op het beheersbaar houden van de kosten.

4.3. Doelstellingen

Om toe te werken naar de geschetste situatie in de toekomst zijn een aantal tussenstappen nodig. Deze stappen zijn gerelateerd aan de landelijk gestelde ambities. De ontwikkelstappen passen in het ingezette beleid zoals verwoord in de Bovenregionale plannen in het kader van de vastgoedtransitie driemilieusvoorzieningen Gelderland¹⁵, Vastgoedtransitie driemilieusvoorzieningen Overijssel en vastgoedtransitie JeugdzorgPlus Gelderland/Overijssel¹⁶ en in het traject essentiële functies Gelderland (G7), het transformatieconvenant IJsselland en de samenwerkingsagenda Twente.

¹² Zie hoofdstuk 9 voor de randvoorwaardelijke aanpassingen in de wetgeving.

¹³ Daarbij wordt altijd de afweging gemaakt of er ernstige veiligheidsrisico's zijn

¹⁴ Gecertificeerde instelling of lokale toegang

¹⁵ [Ombouw driemilieusvoorzieningen - G7 | de zeven Gelderse jeugdregio's \(g7jeugd.nl\)](#)

¹⁶ [Project Transformatie JeugdzorgPlus - G7 | de zeven Gelderse jeugdregio's \(g7jeugd.nl\)](#)

- I. Ontwikkelen nieuwe zorgvormen met expertise uit bestaande en nieuwe partijen
- II. Zo snel als kan, zo dicht mogelijk bij 0 plaatsingen JeugdzorgPlus in 2030
- III. Regionaal zorglandschap door ontwikkelen
- IV. Transformatie samen met jongeren, ouders, ervaringsdeskundigen en professionals
- V. Gezamenlijke cultuurverandering en vakmanschap blijven ontwikkelen
- VI. Ononderbroken onderwijs organiseren

Ad I Nieuwe zorgvormen met expertise uit bestaande en nieuwe partijen

Doelstelling:

Vanaf 2024 wordt er een integraal domein overstijgend zorg- onderwijsaanbod (integrale zorg) ontwikkeld voor jongeren met een combinatie van:

- Externaliserend of internaliserend gedrag en psychiatrische problematiek
- Jongeren met een combinatie van externaliserend gedrag en verslaving
- Jongeren met een hoog forensisch profiel¹⁷¹⁸

Het geografische gebied van jongeren die hier behandeld worden kan groter zijn dan landsdeel Oost.

Ad II. Zo snel als kan, zo dicht mogelijk bij 0 plaatsingen in 2030

In de afgelopen jaren is er veel maatschappelijke verontwaardiging over het plaatsen van jongeren in JeugdzorgPlus instellingen en het separeren van jongeren. Jongeren die zelf in JeugdzorgPlus instellingen hebben gewoond, documentaires zoals 'Alicia' en meerdere onderzoeken¹⁹²⁰ hebben dit geluid bevestigd en onderbouwd. Dit heeft geleid tot een voornemen van de Rijksoverheid om toe te werken naar afbouw van gesloten plaatsingen in 2030. De overheid verbond daar in 2022 twee doelstellingen aan: 'Het eerste spoor voorziet in de afbouw van de grootschalige, vaak in buitengebieden gelegen, gesloten jeugdhulpinstellingen en de ombouw naar kleinschalige voorzieningen die veiligheid en bescherming bieden. Het tweede spoor heeft als eindstation nul gesloten plaatsingen. Dat is een lang traject. Ik wil dat we in 2030 zo dicht mogelijk bij dat eindstation gekomen zijn'²¹.

Doelstellingen:

- a. Kwantitatieve ambitie:

In het landsdeel Gelderland/Overijssel hebben we hier een eigen doelstelling aan verbonden: namelijk het beperken van de instroom in de JeugdzorgPlus met 10% per jaar. Einddoel is dat de instroom in JeugdzorgPlus in 2030 is afgenomen tot 68 jongeren per jaar²².

¹⁷ [Behoeftanalyse specialistisch alternatief gesloten jeugdhulp | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

¹⁸ [Quickscan forensische doelgroep gesloten jeugdzorg | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#)

¹⁹ [De best passende zorg voor kwetsbare jongeren \(jeugdzorgnederland.nl\)](#)

²⁰ [Kijk op JeugdzorgPlus \(nji.nl\)](#)

²¹ [Kamerbrief passende zorg voor jeugdigen die bescherming en veiligheid nodig hebben | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

²² Zie onderbouwing op blz. 30

b. Verbeteren uitstroom:

Een huidig knelpunt is dat uitstroom vanuit de JeugdzorgPlus naar zowel een woonplek als onderwijs soms moeizaam verloopt. Doelstelling is dan ook om alle jongeren die klaar zijn om uit te stromen binnen maximaal vier weken een vervolgplek en onderwijs te bieden.

c. Ontwikkeling zorg-onderwijslocaties

In 2030 is er naast verschillende reguliere groepen een beperkte capaciteit van maximaal 44-61 op/afschaalbare plekken op zorg-onderwijslocaties in Gelderland/Overijssel²³. Het betreft hier getransformeerde plekken die aan de gewenste kwaliteitseisen voldoen en waar op maat af-en opgeschaald kan worden met de vrijheidsbeperkende maatregelen die noodzakelijk zijn voor de behandeling.

d. Verkorten van de verblijfsduur:

Vanaf 2026 zijn in alle regio's betere doorstromingsmogelijkheden gerealiseerd (passende vervolgzorg), zodat de verblijfsduur wordt verkort.

In 2026 is de beschikbaarheid en inzet van ambulante hulp (zoals ThuisBest voor jongeren die nog thuis wonen) verhoogd.

Ad III Regionaal zorglandschap

Om uithuisplaatsing en plaatsing JeugdzorgPlus te voorkomen is nodig dat er een dekkend en sluitend regionaal zorglandschap is in iedere jeugdzorgregio in het landsdeel.

Hieraan verbinden we de volgende doelstellingen:

- a. Vanaf 2025 werken de aanbieders op het gebied van J&O, GGZ, forensisch, LVB en verslaving met elkaar samen en voegen ze waar nodig zorg toe zodat de jongere passende zorg krijgt en niet verplaatst hoeft te worden.
- b. Iedere gemeente/jeugdzorgregio biedt een dekkend aanbod met daarin in ieder geval intensief ambulante hulpvormen zoals MDFT, MST, FACT, een adequate crisisaanpak waarin een soepele overgang gegarandeerd is als een jongere 18 jaar wordt.
- c. Het landsdeel heeft op basis van analyses bepaald hoeveel alternatieve verblijfsvoorzieningen er nodig zijn en ontwikkelt deze vanaf 2024 samen met de zorgaanbieders en onderwijspartners.

Ad IV. Transformatie samen met jongeren, ouders, ervaringsdeskundigen en professionals

Doelstellingen:

- a. Er is vanaf 2025 altijd een gedeelde verklarende analyse aanwezig bij aanmelding voor een residentiële uithuisplaatsing.

²³ Zie onderbouwing op blz. 30

- b. Ervaringsdeskundigen hebben een eigenstandige structurele rol in het begeleiden van jongeren op de onderwijs-zorg locaties.

Ad V. Gezamenlijke cultuurverandering en vakmanschap blijven ontwikkelen

Doelstellingen:

- a. Vanaf 2025 wordt gezamenlijk nieuw vakmanschap ontwikkeld tussen de betrokken aanbieders binnen de domeinen J&O, LVB, verslavingszorg, forensische zorg en GGZ en het onderwijs dat aansluit bij de toekomstvisie. Gezamenlijk wordt erop ingezet om belemmeringen in de samenwerking zoals verschil in richtlijnen, verantwoording, wetgeving, op deze visie op te heffen.
- b. Regio's, verwijzers, aanbieders, ervaringsdeskundigen en onderwijs richten in de twee Overijsselse regio's een leercirkel in om casuïstiek en incidenten gezamenlijk te evalueren en te leren van situaties. In de Gelderse regio's wordt aangesloten bij de leercirkels vanuit de Essentiele functies.
- c. Vanaf 2025 wordt geïnvesteerd in vakmanschap van pedagogisch werkers t.b.v. systemisch en relationeel werken. Ontwikkeling van nieuw vakmanschap op kleinschalige groepen wordt ontwikkeld en getraind.
- d. De regio's en aanbieders sluiten aan bij wetenschappelijk onderzoek, zoals bijvoorbeeld de academische werkplaats risicojeugd en het consortium kleinschaligheid.

Ad VI. Onderwijs

Doelstelling:

- a. In 2025 werken we ernaar toe dat de school van herkomst (stamschool), zoveel mogelijk, betrokken blijft als de jeugdige naar een residentiele school gaat. Een helpende factor hierbij is dat de inschrijving op de stamschool gehandhaafd blijft tijdens de residentiele plaatsing.
- b. In 2025 worden afspraken gemaakt met residentiële scholen, Mbo's en Samenwerkingsverbanden om bij uitstroom van een residentiele school extra ondersteuning te bieden op de vervolgschool. Deze ondersteuning wordt op maat geboden.

5. Af- en ombouw van de huidige JeugdzorgPlus voorzieningen en ontwikkeling zorg-onderwijslocaties

5.1. Gewenste kwaliteitsverbetering, nu en in de toekomst

De komende jaren kenmerken zich door een fase van afbouw van de huidige JeugdzorgPlus voorzieningen en de fase van ontwikkeling van de zorg-onderwijslocaties en overige alternatieven. Deze fases lopen bijna gelijk op en de ontwikkeling van zorg-onderwijslocaties vloeit deels voort uit de ombouw van de huidige JeugdzorgPlus voorzieningen. Dat maakt dat we na moeten denken over de kwaliteitsverandering die we in de toekomst willen zien in de zorg-onderwijslocaties. Maar we moeten ook op korte termijn investeren in de kwaliteit van de zorg op de bestaande voorzieningen. Zodat de jongeren in deze af- en ombouwfase ook zorg krijgen die aansluit bij wat ze nodig hebben. In dit hoofdstuk worden de 'kwaliteitseisen' voor nu en in de toekomst geschetst.

5.1.1. Kleinschalige en gezinsgerichte zorg

Er zijn de laatste jaren veel onderzoeken gedaan en rapporten²⁴ verschenen over kleinschalige jeugdzorg. In de bestuurlijke afspraken is de afspraak gemaakt om "vast te houden aan de ambitie dat de gesloten jeugdhulp in 2025 kleinschalig is". Voor kleinschaligheid wordt de definitie van het consortium Kleinschaligheid in de Jeugdhulp gebruikt:

'Een kleinschalige voorziening is een 24/7-verblijf binnen een gesloten of open residentiële jeugdzorginstelling, op een instellingsterrein of in een woonwijk, van maximaal zes – en bij voorkeur vier – jongeren tussen 8 en 23 jaar, in een huiselijke setting door een vast team van begeleiders met een minimum ratio op de groep van 1 op 4, waarbij een intensieve, individuele behandeling en/of begeleiding op maat – en zolang als nodig – wordt gegeven, met perspectief op wonen, zorg en onderwijs/arbeid tijdens verblijf en/of daarna.'

In het landsdeel Oost wordt ook toegewerkt naar kleinschalige zorg, Kleinschalige zorg gaat om meer dan het verkleinen van het aantal jongeren op een groep. In een kleinschalig verblijf staat het gewone leven centraal. Met zoveel mogelijk een huiselijke gezinssfeer. Vaste teams in een zo gewoon mogelijke leefomgeving helpen daarbij.

Kleinschalig verblijf heeft inmiddels verschillende vormen. Er zijn kleinschalige behandelgroepen en woongroepen. Kleinschaligheid is er inmiddels zowel in geslotenheid als in een open setting. Kleinschalig verblijf behelst veel meer dan het verkleinen van het aantal jongeren op een groep. Het houdt ook in dat er meer individuele aandacht aan jongeren gegeven wordt, ruimte is voor individuele afspraken, activiteiten ondernomen worden met een (paar) jongeren, samengewerkt wordt met ouders, belangrijke mensen uit het netwerk, school. Pedagogisch medewerkers op

²⁴ Kleinschaligheid in Jeugdzorg, NJI; Kleinschalige groepen binnen de jeugdhulp, een eerste verkenning K. Nijhof e.a. 15 april 2020; Onderzoek Pluryn kleine groepen, 2022, Kleine groepen bij grote problemen: kleinschalige voorzieningen als alternatief voor gesloten jeugdzorg, kleinschalig verblijf voor kinderen en jongeren in de jeugdhulp. ZonMw; Kleine groepen bij grote problemen: kleinschalige voorzieningen als alternatief voor gesloten jeugdhulp. L. van Schie e.a., september 2020

kleinschalige groepen hebben andere competenties die benoemd, beschreven en op basis waarvan geworven wordt. Momenteel wordt landelijk een kwaliteitskader kleinschaligheid ontwikkeld.

Kleinschaligheid en huiselijk wordt verschillend vormgegeven, afhankelijk van setting (open/gesloten), locatie (in de wijk of op een zorg-onderwijslocatie) en doelgroep. Daarbij is er niet één ideale 'maat kleinschaligheid' die past voor iedere jongere. Dat betekent dat er zoveel mogelijk gewerkt wordt met groepen die een mix zijn van leeftijd, gender en problematiek, waarbij een goede matching essentieel is. De grootte van de groep moet daarbij passend zijn. Hiervoor worden nadrukkelijk de uitkomsten van de studie(s) van het Consortium Kleinschaligheid en andere wetenschappelijke instituten en netwerken gevolgd en in de praktijk ingebed.

5.1.2. Open leer- en ontwikkelklimaat

Naast kleinschalige groepen is vooral een open leer- en ontwikkelklimaat nodig: *'Een veilige, gestructureerde en rehabiliterende omgeving waarin sprake is van veel ondersteuning, duidelijke kansen voor groei, minimale repressie en waarbinnen een goede balans tussen flexibiliteit en controle voor een prettige sfeer zorgt'*²⁵.

Dat vergt een mensbeeld en cultuur, waarbij gewerkt wordt vanuit een basisvertrouwen in een jongere. Waarbij je samen in verbinding gaat en de tijd neemt voor het creëren van vertrouwen van een jongere in een professional. Waarbij nabijheid van het netwerk en de hulpverlening cruciaal is, onderwijs zoveel mogelijk door kan gaan en er perspectief is voor de langere termijn. Geen 'losse interventies', maar focus op een sterk pedagogisch klimaat. De sfeer binnen het verblijf is gezinsgericht, vooral ook in de bejegening naar een jongere: een liefdevolle arm om een jongere, professionals die zich kwetsbaar durven tonen en meedenken met een jongere vanuit vertrouwen en positiviteit, kijkend naar de potentie en de kwaliteiten van een jongere/gezin. Daarvoor is het nodig om op allerlei vlakken te investeren, onder andere in de professionals²⁶.

Een ander belangrijk kernaspect van kwaliteit is het werken vanuit een systeembenadering. Een kind maakt namelijk **altijd** onderdeel uit van een systeem:

- Het allerbelangrijkste uitgangspunt is dat er altijd voor wordt gezorgd dat er contact blijft met een jongere. Er is altijd een onvoorwaardelijk aanwezige volwassene die in contact blijft en de jongere bijstaat vanuit gelijkwaardigheid. De meest onvoorwaardelijke volwassene horen de ouders te zijn. Wanneer zij niet beschikbaar zijn of hun rol onvoldoende kunnen invullen, kunnen ook andere volwassenen een rol spelen als onvoorwaardelijk beschikbaar persoon: een professional of een andere belangrijke volwassene, Jouw Ingebrachte Mentor (JIM) of een ervaringsdeskundige.
- Een ander belangrijk uitgangspunt bij de begeleiding en ondersteuning van een jongere is dat het gezin breed wordt betrokken, waarmee we ook het systeem bedoelen. Dit betekent dat de jongere, ouders, familie, onderwijs, informele steunfiguren, ervaringsdeskundigen en professionals integraal samen werken bij het inzetten en oplossen van de (zorg)vragen. Tijdens de intakeprocedure, de diagnostiek, het verblijf en ter voorbereiding van vertrek wordt dan ook gewerkt met alle betrokken partijen. Daar waar mogelijk wordt tegelijkertijd om de tafel gezeten met betrokkenen en in gezamenlijkheid het gesprek gevoerd om met mensen in plaats van over mensen in gesprek te zijn.

²⁵ Richtlijn Residentiële jeugdhulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming, NVO, BPSW en NIP, 2015

²⁶ Door middel van scholing, coaching, intervisie etc.

- Er wordt oordeelloos geluisterd naar jongeren en hun ouders, de ervaringen worden serieus genomen en er wordt, vanuit verschillende deskundigheid, gelijkwaardig samengewerkt met jongeren en hun ouders.
- ‘Zorg’ voor het systeem (ten behoeve van het kind) maakt onderdeel uit van de inzet: het gezin/systeem wordt geholpen samen met het kind te functioneren. Er wordt ook gewezen op problematiek binnen het systeem die niet kindgebonden is, maar óf samenhangt met andere individuen binnen het systeem óf in de samenwerking tussen mensen binnen het systeem.

Onderwijs is een cruciaal onderdeel voor het leven van jongeren om zich te ontwikkelen. Vanaf de start van de plaatsing moet onderwijs op maat geboden worden zodat jongeren leren, dagstructuur hebben, zinvol bezig zijn, onderdeel zijn van een school/klasgemeenschap en werken aan hun toekomst. Gezien de verschillende leerachtergronden van jongeren moet dit onderwijs divers van niveau te zijn en flexibel in kunnen spelen op de vraag van de jongere. Het helpt jongeren als er eenzelfde visie is en er korte lijnen zijn tussen onderwijs en leefomgeving. Dit moet ook terugkomen in keuzes rondom de inrichting en uitstraling van de huisvesting van de woongroep en school. Zodat de structuur, bejegening en waarden gedurende de dag identiek zijn. Dat biedt veiligheid en rust. Dit betekent ook dat pedagogisch medewerkers op de groep en leerkrachten afstemmen over gebeurtenissen uit het leven van de jongere, incidenten, hoogtepunten in het leven van de jongere. En hierin samen optrekken. En ook samen met de jongere (en diens netwerk) nadenken over vervolgwoonplek en vervolgonderwijs als dat aan de orde is.

Mee doen aan een brede range van activiteiten, ook activiteiten waar mogelijk risico's aan verbonden zijn, is belangrijk voor de ontwikkeling en veerkracht van jongeren. Om zich goed te kunnen ontwikkelen hebben kinderen nieuwe, gevarieerde en positieve ervaringen nodig. Daarom moet voor elke jongere in een verblijfsvoorziening een volledig integraal dagprogramma beschikbaar zijn. Waarin het zoveel mogelijk doorgaan van het ‘normale leven’ een onderdeel is. Ook moeten er voldoende activiteiten naschools zijn, die passen bij de behoeften en wensen van de jongeren.

5.1.3. Vastgoed en inrichting

Voor sommige jongeren is het nodig om een periode in een andere beschermde omgeving op te groeien. Zo'n omgeving biedt begrenzing en dat is soms nodig om niet impulsief te handelen, afstand te nemen van verleidingen of bescherming te ontvangen voor invloeden van buitenaf. Maar een repressieve omgeving zoals een (gesloten) terrein dat nu soms is, moet over 2 jaar niet meer bestaan! Voor de hele kleine groep kinderen die zonder de inzet van de beschermende factoren ernstig belemmerd worden in hun ontwikkeling, creëren we een warme en kindvriendelijke omgeving, waarbinnen beschermende maatregelen mogelijk zijn.

De beschermende omgeving die we nodig hebben, moeten anders worden ingericht, op een manier dat kinderen zo normaal mogelijk op kunnen groeien. Het moet een diverse omgeving zijn, bijvoorbeeld door fysieke aansluiting te zoeken bij reguliere woonwijken. En passend ingericht zijn voor de verschillende zorgvragen. Jongeren met autisme vragen een andere omgeving dan jongeren in afhankelijkheidsrelaties of kinderen met hechtingsproblematiek of combinaties daarvan.

Uitgangspunt is ieder geval dat de leefruimtes huiselijk, gezinsgericht en kindvriendelijk is: en sowieso zonder tralies, kale inrichting, voormalige gevangenisdeuren etc. Veiligheidsmaatregelen zijn zoveel mogelijk aan het zicht onttrokken en waar mogelijk opgenomen in een (groene) omgeving. De leefruimtes zijn ingericht zoals ‘thuis’, in overleg met de jongeren zelf en er zijn

mogelijkheden om mensen die belangrijk zijn voor de jongere, ook te laten verblijven. Huis- en spelregels worden in gezamenlijkheid afgesproken.

5.1.4. Kleinschaligheid en vakmanschap

De jongeren en gezinnen die zorg ontvangen binnen de JeugdzorgPlus hebben een zorgvraag die niet eenduidig en rechtlijnig in te vullen is. De complexiteit en samenloop van problemen zorgt ervoor dat een integraal aanbod van zorg ontzettend belangrijk is. Voor deze jongeren is een andere manier van kijken en ook een andere manier van handelen nodig. Expertise, ervaring, vaardigheden en houding, vanuit verschillende domeinen, moet samengevoegd worden. We spreken dan over verslavingszorg, forensische zorg, LVB-zorg en GGZ-zorg. Het over- en weer brengen van expertise en ervaring tussen de verschillende vakgebieden, maar ook tussen de individuele behandelingen en het leer- en ontwikkelklimaat op de groepen brengt de zorg voor deze jongeren op een hoger niveau. Op deze manier wordt gezamenlijk vakmanschap ontwikkeld, wat ook uitdagend en interessant is voor medewerkers.

De focus moet daarbij niet alleen gelegd worden op toevoegen van zorg aan de huidige vorm van JeugdzorgPlus, maar ook het toevoegen van expertise en vaardigheden vanuit de JeugdzorgPlus aan andere vormen van zorg, zowel op voorzieningenniveau als binnen de ambulante zorg. Jongeren worden vaak overgeplaatst naar een JeugdzorgPlus voorziening omdat er onveilige situaties ontstaan op de plek waar de jongere verblijft. Door vroegtijdig samen te werken, mate van bescherming flexibel in te richten en kennis en vaardigheden samen te voegen kan overplaatsing voorkomen worden.

Het gezamenlijk vakmanschap ontwikkelen, het over en weer samenvoegen van zorg en het leren (van elkaar) vergt een intensieve samenwerking. Er is tijd nodig voor reflectie, voor leren, voor elkaar leren kennen en voor het vormen van een integraal aanbod. In de Gelderse regio's krijgt dit vanaf 2025 vorm in de vorm van een mobiele brigade en integraal hoog specialistische zorg verblijf. In de Overijsselse regio's moet hier nog nadere uitwerking aan worden gegeven.

5.2. Ontwikkeling zorg-onderwijslocaties

Als we vanuit de visie, de doelstellingen en de gewenste inhoudelijke kwaliteitsverandering kijken naar het huidige zorglandschap is verandering nodig. In het landsdeel werken we toe naar zorg-onderwijslocaties op goed bereikbare plekken, met een volledig dagprogramma en integrale teams die integrale zorg bieden vanuit de verschillende domeinen en nieuw vakmanschap.

5.2.1. Vertrekpunt: de huidige situatie

Uit de gesprekken met aanbieders en andere stakeholders, werkbezoeken en de inspectierapporten IGJ uit februari 2024 is het volgende beeld ten aanzien van de huidige situatie naar voren gekomen:

Inhoudelijk:

- Pluryn heeft flink geïnvesteerd in het bieden van een passend en integraal dagprogramma op de locatie Eefde. In de samenwerking met het onderwijs moeten nog stappen gemaakt worden. Er wordt veel nazorg geboden aan jongeren bij de overstap naar vervolgonderwijs/dagbesteding. Dit gebeurt o.a. in de vorm van een Middelbaar

S(peciaal)Beroeps Onderwijs. Een samenwerking met een MBO om jongeren te begeleiden als ze op het MBO zitten. Financieel is het een uitdaging om ‘niet belastbare’ jongeren onderwijs te bieden. Het individuele outreachende onderwijs dat dan nodig is, wordt niet adequaat vergoed.

- De medewerkers van Pactum locatie Zetten spannen zich in om voor een jongere een passend en integraal dagprogramma te organiseren.
- Beide locaties bieden op dit moment geen compleet integraal aanbod over de domeinen heen zoals bedoeld in de vorige paragraaf. Beide partijen hebben deze samenwerking echter wel op stapel staan en zijn hiermee aan het ontwikkelen. In Gelderland gaan zij intensief samenwerken binnen de essentiële functies en binnen Overijssel is er samenwerking binnen het GiZ. Daarnaast zijn er gesprekken tussen de JeugdzorgPlus aanbieders en de GGZ/Verstevingszorg/forensische zorg over het verkennen van ontbrekend zorgaanbod voor jongeren die voorheen in de ZIKOS werden opgenomen en de jongeren met een hoog forensisch profiel. Deze gesprekken vloeien ook (deels) voort uit het proces rondom de aanstaande afbouw van iHUB Harreveld.

Vastgoed en geografische ligging JeugdzorgPlus

- Bij Pluryn Eefde wordt volledig in kleine groepen gewerkt. Er zijn open, hybride en gesloten groepen. De locatie in Eefde is een groot, ruim opgezet terrein in een rustige omgeving. De locatie ligt redelijk centraal binnen het landsdeel.
- Bij Pactum Zetten wordt ten dele in kleinschalige groepen gewerkt. Er zijn open en gesloten groepen. De locatie in Zetten is in twee delen opgesplitst door een provinciale weg. Eén deel van het terrein grenst aan een wijk van het dorp Zetten. Op het terrein zijn ook een activiteitencentrum, een school en de kibboets.
- Beide partijen bieden ook ambulante zorg aan.

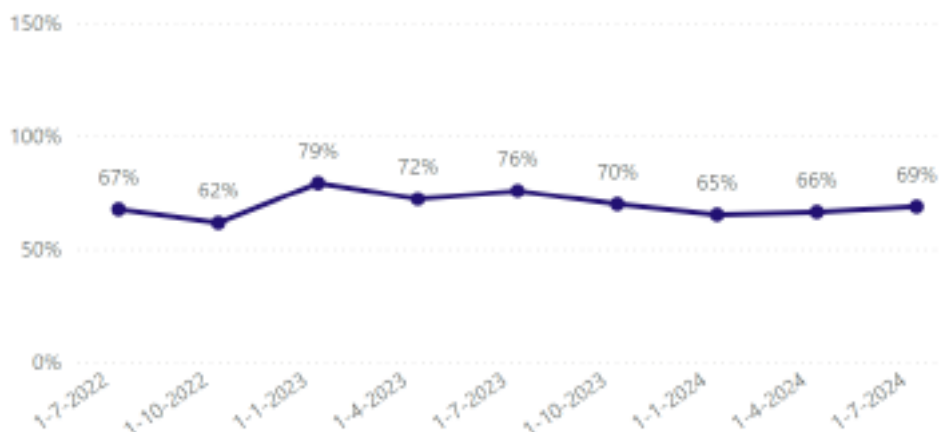
Type zorg	Gesloten	Open	Hybride	Ambulant
Pactum Zetten	8x	2x	0x	ja
Pluryn Eefde	6 x	1 x	2 x	nee

Bezetting

- Op peildatum 30 juni 2024 heeft Pluryn locatie Eefde een bezettingspercentage²⁷ van 69% (59 van 86 bedden bezet). Hiervan werden 32 bedden bezet door jongeren uit landsdeel Oost (54% van het aantal bezette bedden). Onderstaande tabel laat de bezetting zien in de periode van 1 juli 2022 tot 1 juli 2024

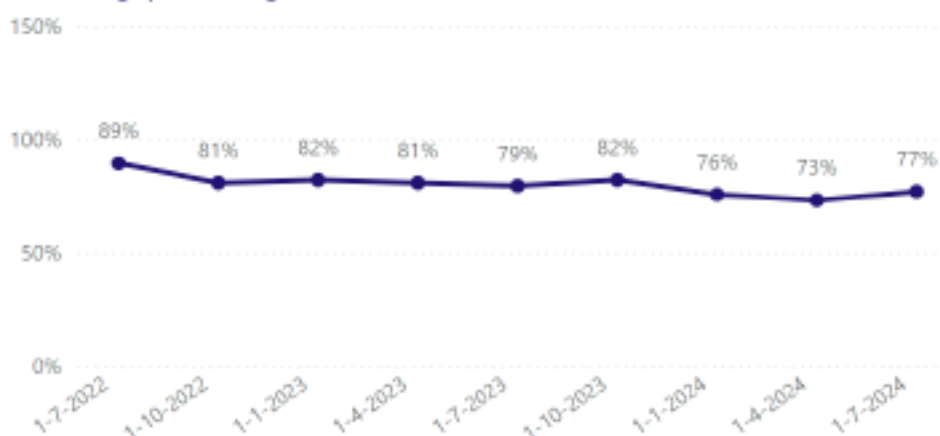
²⁷ Bron: monitor JeugdzorgPlus Jeugdautoriteit, 30 juni 2024

Bezettingspercentage

- Op peildatum 30 juni 2024 heeft Pactum locatie Zetten een bezettingspercentage van 77% (60 van 78 bedden). Hiervan werden 35 bedden bezet door jongeren uit landsdeel Oost (58% van het aantal bezette bedden). Onderstaande tabel laat de bezetting zien in de periode van 1 juli 2022 tot 1 juli 2024

Bezettingspercentage

Plaatsing

Bijna alle jongeren uit landsdeel Oost worden geplaatst bij Pactum in Zetten of bij Pluryn in Eefde. Zowel Pluryn als Pactum hebben JeugdzorgPlus locaties die ook dicht bij het landsdeel Oost liggen (Klaverhof van Pluryn en locatie Deurne van Pactum). Soms worden jongeren uit landsdeel Oost bij die locaties geplaatst. Bijvoorbeeld omdat het dichterbij de plaats van herkomst van de jongere is of omdat er op de locaties binnen landsdeel Oost geen passende plek is. De locaties in Eefde en Zetten hebben ook veel instroom vanuit regio's buiten het landsdeel Oost. Zoals uit de bezettingcijfers duidelijk naar voren komt, is 'slechts' 54% (Eefde) en 58% (Zetten) van de bedden bezet door jongeren uit landsdeel Oost. Een speciale noot hierbij is de positie van het landsdeel

Zuidoost (exclusief Zuid-Limburg). Dit landsdeel heeft 26 bedden op basis van beschikbaarheid ingekocht bij Pactum locatie Zetten.

Overig zorglandschap

HIC

Landsdeel Oost heeft de intensieve GGZ- verblijfsvoorzieningen, de High Intensive Care (HIC) gezamenlijk gecontracteerd²⁸. Karakter, academisch centrum voor kinder- en jeugdpsychiatrie is de aanbieder van deze voorziening. Er zijn 'F' en 'G' bedden. 'F' is voor kinderen t/m 12 jaar, 'G' voor jongeren van 13 tot 18 jaar. Daaraan gekoppeld is ook een verschil in de intensiteit van de zorg die nodig is, bij 'F' is deze lichter dan bij 'G'. In totaal zijn 31 bedden (8 in Zwolle, 8 in Ede en 15 in Nijmegen). De HIC-voorzieningen liggen redelijk goed verspreid over het landsdeel.

Onvoorwaardelijk wonen

Sommige jongeren hebben behoefte aan een plek om onvoorwaardelijk te kunnen wonen. Een woonplek waar jongeren mogen blijven, ook als ze (tijdelijk) behandeling nodig hebben. En waar ze niet meteen op hun achttiende verjaardag 'weg moeten', omdat sommige jongeren op hun 18^e verjaardag nog niet klaar voor 'de volwassenwereld', zeker niet zonder begeleiding. Dat neemt veel stress weg bij jongeren die niet meer thuis kunnen wonen. Binnen het landsdeel Oost zijn een aantal onvoorwaardelijk wonen locaties (zie bijlage).

(Kleinschalige) terreinen/voorzieningen/beschermd erf

Binnen het landsdeel zijn een aantal voorzieningen/beschermd erfen waar jongeren verblijven die die op dit moment soms doorstromen naar de JeugdzorgPlus en die -in de getransformeerde situatie – als alternatieven voor JeugdzorgPlus kunnen dienen (zie bijlage).

5.2.2. Wat is nodig op korte en langere termijn voor de ontwikkeling van kwalitatieve zorg- onderwijslocaties?

Zoals in de inleiding vermeld, is goede samenwerking tussen alle betrokken partijen cruciaal om tot de ontwikkeling van zorg- onderwijs locaties te komen. We hebben daarbij vooral partners nodig die innovatief zijn, die lef hebben en de visie die ten grondslag ligt aan deze transformatie onderschrijven.

Gezamenlijk leren

Zorgaanbieders met een zorg- onderwijslocatie ontwikkelen een training waarin zij pedagogisch medewerkers voldoende toerusten zodat zij de passende hulp kunnen bieden die deze jongeren en hun gezinnen nodig hebben. Zo vergroten we de kennis over het werken vanuit de relatie en kennis over andere belangrijke aspecten zoals trauma, hechting en psychopathologie. Leren en (door)ontwikkelen is ook reflecteren op het eigen handelen. Om complementair samen te werken voor deze groep jongeren is het heel belangrijk om elkaar te kennen en van elkaar te leren. Om dit te realiseren organiseren ze gezamenlijke intervisie momenten, zodat medewerkers van beide organisaties elkaar leren kennen en van elkaar leren. Daarnaast verkennen de zorgaanbieders de mogelijkheid van een gezamenlijke 'flexpool' en uitwisseling van medewerkers wanneer zij dit nodig hebben, om mensen te behouden voor het vak en het vakmanschap waarin zij opgeleid zijn.

²⁸ De 9 regio's uit Oost + Noordoost Brabant

Er is een leerproces nodig bij de kleinschalige gesloten en hybride verblijfsgroepen. Dit leerproces is gericht op de transformatiedoelstelling: zo thuis mogelijk en van betere kwaliteit. Die betere kwaliteit betekent dat de vorm kleinschaliger wordt en de aanpak autonomie- en herstel bevorderend. Het leefklimaat moet transformeren van collectief naar persoonlijk, van repressieve veiligheid naar relationele veiligheid, van autoritair naar democratisch, van kindgericht naar systeemgericht, van monodisciplinair naar multidisciplinair. Dit vereist een doorlopende investering in de teams en de organisatie daar omheen zoals experts, HR en management. Daarbij is deze transformatie uitdaging groot. Het betreft zorg voor een categorie jongeren waarbij definiëren wat goede zorg is lastig is, omdat het uitiem complex is.

Dit leerproces gaat 3 -5 jaar duren. We werken naar stevige teams die 'de taal' van de jongere en zijn gezin spreken, en die teams moeten intensief worden ondersteund met training, coaching, en reflectie. Het leerproces moet plaatsvinden op alle lagen van de organisatie en vereist een structuur die de uitwisseling van kennis en ervaring garandeert.

Ook voor de scholen die verbonden zijn aan de zorg-onderwijslocaties kunnen bovenstaande acties helpend zijn om kwalitatief goed onderwijs te kunnen bieden.

Afbouw aantal capaciteitsplaatsen JeugdzorgPlus

In 2030 willen we geen JeugdzorgPlus plekken in de huidige vorm en maximaal tussen de 44-61 plekken waar vrijheidsbepalende maatregelen op maat kunnen worden ingezet. Afbouw van het aantal capaciteitsplekken moet vooral het resultaat zijn van de ontwikkeling van alternatieven en maatregelen in het voorveld. Immers de jongeren die nu geplaatst worden in de JeugdzorgPlus zullen er altijd blijven, alleen het aantal keren dat er een beroep gedaan moet worden op de inzet van vrijheidsbepalende maatregelen moet drastisch omlaag. De beoogde afbouw kan op een aantal manieren worden bereikt. Dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 7.

Keuzes in ontwikkeling zorg-onderwijs locaties

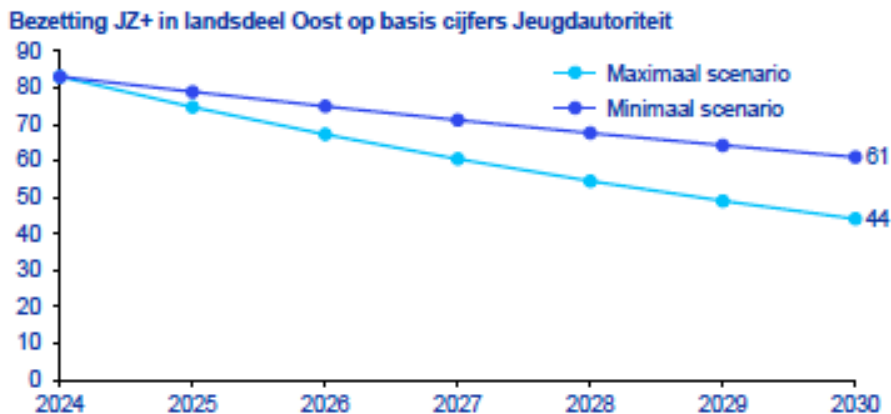
Spreiding/concentratie

In paragraaf 4.1.2. is uitgewerkt dat voor sommige jongeren een beschermende omgeving (in de nieuwe vorm) nog wenselijk is. Niet alle zorg kan worden vormgegeven in de wijken. Om de nabijheid van zorg en vooral ook het systemisch werken door te voeren, is het wel van belang dat de beschermende omgeving niet 'ver van de bewoonde wereld' ligt. Landsdeel Oost is een groot landsdeel, dat geografisch vrij uitgestrekt is. De zorg-onderwijslocaties moeten daarom goed verspreid over het landsdeel worden georganiseerd. Ook de bevolkingsdichtheid en de aantallen jongeren binnen de regio's moet hierin worden meegenomen. Tegelijkertijd is een concentratie van meerdere jongeren en groepen noodzakelijk om inhoudelijk een kwalitatief goed aanbod te kunnen vormgeven. Dit ten behoeve van een goed dagprogramma, onderwijs, voldoende experts, pedagogisch medewerkers die elkaar kunnen vervangen etc. Ook de businesscase moet kloppend zijn. Het voorstel is te onderzoeken op welke plekken de zorg-onderwijslocaties gesitueerd moeten worden, zodat van daaruit alle regio's goed bediend kunnen worden. Dit vraagt om een goed uitgewerkte businesscase, waarin ook de financiële afwegingen worden meegenomen.

Vermindering instroom

Naast de spreiding en geografische ligging moeten er keuzes gemaakt worden ten aanzien van het aantal te ontwikkelen zorg-onderwijslocaties. Als de regio's de doelstelling halen ten aanzien van

het verminderen van de instroom met 10% zien de instroomcijfers van jongeren (instroom van het aantal kinderen incl. herplaatsingen) er, met de cijfers van 2023²⁹ als basis, er als volgt uit:

Figuur 2: Verwachte ontwikkeling in bezettingscijfers voor de komende jaren, waarbij zowel het maximale als minimale scenario een afname is te zien.

In bovenstaande grafiek is ook een minimaal scenario met jaarlijkse vermindering instroom van 5% aangehouden.

Capaciteit op- en afschaalbare plekken zorg-onderwijslocaties

Bij zorg-onderwijslocaties is ingebed dat er een combinatie is van bedden waar wel en bedden waar geen vrijheidsbeperkende maatregelen worden ingezet en altijd een integraal aanbod vanuit de verschillende domeinen aanwezig is. Dat betekent dat we niet lineair kunnen 'omrekenen' van JeugdzorgPlus instroom naar benodigde capaciteit bedden binnen de nieuwe zorg-onderwijslocaties. Als we kijken naar de omschrijving van de jongeren die zorg nodig hebben binnen de zorg-onderwijslocaties is dat breder dan alleen de jongeren die nu in JeugdzorgPlus geplaatst worden. Daarmee zeggen we niet dat alle bedden binnen de zorg-onderwijslocaties op- en af moeten kunnen schalen met vrijheidsbeperkende maatregelen.

Bij het berekenen van de benodigde capaciteit van bedden waar op- en afgeschaald kan worden binnen de zorg-onderwijslocaties moet ook rekening worden gehouden met de volgende factoren:

- Bij het verkorten van de duur van plaatsingen is er per wisseling frictietijd. Jongeren volgen elkaar niet naadloos op binnen een groep. Hoe meer wisselingen, hoe meer frictietijd;
- Er is 'schuifruimte' nodig tussen de bedden waar vrijheidsbeperkende maatregelen ingezet kunnen worden. We werken toe naar 'op maat' inzetten van vrijheidsbeperkende maatregelen. Het is niet altijd bij aanvang van de behandeling en het verblijf in te schatten hoe het verloop is en of wellicht gedurende de behandeling wel een machtiging moet worden aangevraagd of een voorwaardelijke machtiging toch geëffectueerd wordt. Omdat we ook zo min mogelijk overplaatsingen willen, heb je een ruimere capaciteit nodig van bedden waarop je op- en af kan schalen;

Rekening houdend met al het bovenstaande komen we voor de capaciteit van de bedden waarbinnen op- en afgeschaald kan worden binnen de zorg-onderwijslocaties op een bandbreedte tussen de 44 en 61 (bedden) uit. We hebben hiervoor als basis de verwachte instroom JeugdzorgPlus genomen in 2030 (zie tabel hierboven vermindering instroom). Normaliter gaan we ervan uit dat de benodigde capaciteit van de bedden de helft is van het aantal jongeren dat instroomt (omdat een gemiddelde plaatsingsduur 6 maanden is). In deze capaciteit berekening koppelen we de benodigde capaciteit van de bedden 1-op-1 aan het aantal jongeren

²⁹ Monitor JeugdzorgPlus juni 2024, Jeugddirectie

dat instroomt. Daarmee vangen we de bredere vraag en de benodigde frictietijd en schuifruimte op.

Het is heel belangrijk dat bovenregionaal gemonitord wordt hoe de genoemde factoren zich ontwikkelen en welke gevolgen dit heeft voor de geprognoseerde capaciteit zodat er tijdig bijgestuurd kan worden! Om het bijsturen zo effectief en efficiënt mogelijk in te richten moet er flexibiliteit in het vastgoed worden aangebracht, waarbij makkelijk modulair gewerkt kan worden, naar gelang de situatie.

6. Evenwicht in het zorglandschap

De geschetste ontwikkelingen (afbouw JeugdzorgPlus en ontwikkeling zorg-onderwijslocaties) kunnen ook effect hebben op het aanpalende zorglandschap. Daarnaast zijn er naast de zorg-onderwijslocaties ook alternatieve voorzieningen nodig die voorkomen dat jongeren naar een zorg-onderwijslocatie gaan. Daarvoor kijken we welke zorgvragen en hiaten er zijn, welke alternatieven er al voorhanden zijn en vooral, welke alternatieve zorg nog ontwikkeld moet worden.

6.1. Waterbedeffect afbouw JeugdzorgPlus

Effect op driemilieusvoorzieningen of vraag naar andere vormen van zorg

Op dit moment is geen goed beeld beschikbaar of de vermindering van instroom in de huidige JeugdzorgPlus een toename van jongeren in de driemilieusvoorzieningen in het landsdeel Oost teweegbrengt. De regio's hebben geen eenduidige manier van registreren waardoor het lastig is om de gegevens van de verschillende regio's met elkaar te vergelijken. Dit is een aandachtspunt als we de komende jaren bovenregionaal willen monitoren of de afbouw JeugdzorgPlus en de ontwikkeling van zorg-onderwijslocaties een effect heeft op de voorliggende voorzieningen (residentieel en ambulante).

Wat in de gesprekken met aanbieders en RET's wel naar voren komt is dat jongeren soms in JeugdzorgPlus geplaatst worden of te lang binnen de JeugdzorgPlus verblijven dan noodzakelijk is omdat er geen ander jeugdhulp-aanbod is. En dat jongeren die nu in de open groepen verblijven 'complexere hulpvragen' hebben dan voorheen.

Risico toename één-op-één begeleiding

Bij de afbouw van de JeugdzorgPlus bestaat het risico van een toename van de één-op-één begeleiding van jongeren. Er zijn landelijk en regionaal voorbeelden van locaties waar slechts 1 jongere verblijft.

Zorginhoudelijk is de inzet van langdurige één-op-één begeleiding veelal ongewenst. Bij een intensieve één-op-één begeleiding zijn jongeren vrijwel totaal afhankelijk van zorgmedewerkers met gebrek aan privacy en weinig ruimte voor eigen initiatief. Eén-op-één begeleiding verhoudt zich daarom slecht tot het VN-verdrag voor de rechten van een kind. Een jongere raakt steeds minder in staat om zijn gedrag zelf te reguleren. Het bijna automatische gevolg hiervan is dat de begeleiding steeds opnieuw moet worden verlengd en geen therapeutisch doel meer dient. Voor de regio's heeft de inzet van één-op-één begeleiding aanzienlijke, ongewenste financiële consequenties. Ook vanuit de krapte op de arbeidsmarkt is een toename ongewenst. In het kader van de Essentiele Functies is in de 7 Gelderse regio's afgesproken dat er vanaf 2026 toegewerkt wordt naar nul één-op-één begeleidingen. In samenspraak met de 2 Overijsselse regio's worden hier aparte afspraken over gemaakt.

6.2. Bovenregionaal alternatief zorglandschap: wat is er nodig en wat is er al

Uit de voorgaande paragrafen blijkt dat er behoefte is aan ombouw van de huidige JeugdzorgPlus naar zorg-onderwijslocaties waar integrale zorg geleverd wordt (zie hoofdstuk 5) én dat er daarnaast alternatieve oplossingen moeten worden gevonden in het bovenregionale zorglandschap om het ‘waterbed-effect’ op te vangen.

Behoeftanalyse specialistisch alternatief

In januari 2023 heeft is het rapport “Behoeftanalyse specialistisch alternatief gesloten jeugdhulp”³⁰ verschenen. Uit de analyse volgt dat er geen passend aanbod is voor jongeren met bepaalde kenmerken: jongeren wiens problematiek te complex is voor ambulante behandeling in de GGZ of voor verblijf in de reguliere/open LVB-voorzieningen, jongeren die qua problematiek in de open voorzieningen passen, maar voor wie enige vrijheidsbeperkende maatregelen nodig zijn en jongeren die instrumentele agressie en geweld inzetten en een zogenoemd Hoog Forensisch profiel hebben. Binnen het landsdeel Oost worden deze kenmerken en het ontbreken van voldoende passend zorgaanbod hierop herkend.

BOEG en het Expertisenetwerk Jeugd Overijssel monitoren en evalueren al langere tijd voor welke jongeren op dit moment geen passend zorgaanbod is. Deze uitkomsten komen overeen met bovenstaande analyse.

Wonen naast of in de nabijheid van een zorg-onderwijslocatie

Er zijn jongeren die blijvend een vorm van bescherming en begrenzing nodig hebben. Zij hebben er baat bij om aan de rand of de nabijheid van een zorg-onderwijslocatie te wonen, waarbij makkelijk in zorg opgeschaald kan worden met het integrale zorgaanbod van de zorg-onderwijslocatie.

Onvoorwaardelijk wonen

Sommige jongeren hebben behoefte aan een plek om onvoorwaardelijk te kunnen wonen. Dit biedt een woonplek waar jongeren mogen blijven, ook als ze (tijdelijk) behandeling nodig hebben of uitbehandeld zijn. En waar ze niet meteen op hun achttiende verjaardag ‘weg moeten’. Dat neemt veel stress weg bij jongeren die niet meer thuis kunnen wonen. In Gelderland en Overijssel zijn een aantal van dit soort woonplekken opgebouwd. Deze ontwikkeling is pril; op inmiddels opgedane ervaring kan verder gebouwd worden. Landelijk en regionaal zijn een aantal goede voorbeelden van onvoorwaardelijk wonen voorzieningen, die als voorbeeld kunnen dienen.

Alternatief zorgaanbod jongeren met een forensisch profiel

Voor een aantal jongeren met een hoog forensisch profiel kan een open kleinschalig alternatief passend zijn. Dat geldt niet voor jongeren die een onveilige omgeving voor zichzelf of anderen creëren. Of die instrumentele agressie inzetten of zodanig verlaafd zijn dat ze zich aan behandeling onttrekken. Dit zijn geen harde uitsluitingsgronden, maar de intensiteit ervan kan dat wel zijn. Verschillende onderzoeken laten zien dat er een tekort is aan integraal (ambulant en) residentieel hulpaanbod voor jongeren met een hoog forensisch profiel^{31,32}. Er is aanbod nodig

³⁰ Andersson, Elffers, Felix, behoeftanalyse specialistisch alternatief gesloten jeugdhulp, januari 2023

³¹ [Eindrapport quickscan forensische doelgroep gesloten jeugdzorg.pdf](#)

³² [20220520 Rapportage 'Zorg voor Forensische Jeugd' Gelderland en Overijssel vDEF.pdf](#)

waarin ortho-psihiatrie, verslavingszorg, jeugdhulp, forensische en GGZ-hulp geïntegreerd aangeboden wordt. Het huidige aanbod voldoet regelmatig niet waardoor jongeren in buitenlandprojecten, niet-gecontracteerd aanbod of gesloten jeugdhulp geplaatst worden. Deze oplossingen sluiten regelmatig onvoldoende aan bij de vraag van de jongere. Ontwikkeling van dit aanbod is nodig om goed in te kunnen spelen op deze terugkerende vraag.

Ortho-psihiatrie

Sinds het voorjaar van 2024 zijn de ZIKOS-groepen gesloten. Achtergrond was dat de aangeboden zorg inhoudelijk onvoldoende was. Sindsdien is de behoefte aan hulpaanbod voor jongeren met een ortho-psihiatrische vraag toegenomen en worden zij opgenomen op High Intensive Care Units, open residentiele groepen, gesloten residentiele groepen etc. Ook hier is nieuw aanbod nodig waar relatiegericht, systemisch gewerkt wordt en expertise vanuit verschillende domeinen integraal samenwerkt.

7. Uniforme ontwikkelagenda/afspraken toeleiding en uitstroom

7.1. Verbetering instroom, plaatsing en uitstroom

Verminderen van de instroom, een betere doorstroom en het bevorderen van uitstroom vergt inzet en aanpassingen op werkwijzen vanuit verschillende partijen. Ieder heeft daarbinnen zijn eigen rol. In de 7 Gelderse jeugdzorgregio's wordt vanaf 2025 met behulp van integraal hoogspecialistische zorg en de Mobiele Brigade vanuit de Essentiele Functies bijgedragen aan voorkomen van overplaatsingen en inzet adequate hulp. In de 2 Overijsselse regio's lopen vergelijkbare projecten. Binnen het landsdeel Oost zijn hier op verschillende momenten tussen partijen gesprekken over geweest. Wat kan eenieder veranderen en verbeteren op het gebied van (spoed)machtigingen, de inzet van de verklarende analyse, perspectiefplannen en inzet van de RET's bijvoorbeeld. Zoals ook uit hoofdstuk 4 blijkt hebben partijen een aantal gezamenlijke doelstellingen hierin bepaald.

7.1.1. Verklarende analyse

Uit het rapport 'betrek mij gewoon'³³ blijkt dat er te veel behandeld wordt op symptomen en op signaalgedrag, in plaats van (be)handelen op factoren die 'achter' dit gedrag liggen en het mogelijksterwijs in stand houden. Ook in de verschillende werksessies en in de individuele gesprekken met de aanbieders wordt dit signaal veelvuldig genoemd. Het begint bij goed en oordeelvrij luisteren, bij het vormen van een goed en volledig beeld van hoe de dingen met elkaar samenhangen en bij goed samenwerken. Een helder gezamenlijk beeld met de jongere en de ouders, een verklarende analyse en interventies die aansluiten bij de verklarende factoren, zijn onontbeerlijk om een blijvend resultaat te behalen.

In de doelstellingen is opgenomen dat er vanaf 2025 altijd een gedeelde verklarende analyse aanwezig is bij een aanmelding in de JeugdzorgPlus. De gedeelde verklarende analyse helpt bij het kiezen van een passende aanpak voor een jongere en voor het stellen van concrete doelen en vervolgstappen. Er moet eerst worden begrepen en pas daarna gehandeld en/of behandeld. Ook als de situatie acuut lijkt of er sprake is van onveiligheid. Een eenmaal gemaakte verklarende analyse is niet eeuwig geldig, maar vormt de werktheorie voor keuzes van interventies, voor de behandeling. Deze wordt dus regelmatig geëvalueerd en bijgesteld.

7.1.2. Perspectiefplan

Een veel gehoord onderwerp in alle gesprekken, maar ook in landelijke onderzoeken, is het ontbreken van perspectief voor een jongere op het moment dat een jongere geplaatst wordt in de JeugdzorgPlus. Er wordt gehandeld op basis van spoed, acute onveiligheid en vaak is dan onduidelijk welke ontwikkeling er wordt nagestreefd voor de jongeren. Daarom maken we de afspraak dat bij of kort na de aanvang van de plaatsing binnen de JeugdzorgPlus een perspectiefplan opgesteld wordt. Het perspectiefplan beschrijft op basis van de verklarende analyse wat het best passende toekomstperspectief is voor een jongere en het gezin en wat zij nodig hebben aan zorg en ondersteuning om dat te bereiken en welke stappen er worden gezet. Een perspectiefplan wordt altijd opgesteld met een jongere en het gezin en blijft altijd 'van de

³³ Betrek mij gewoon, op zoek naar verbeterkansen voor de jeugdhulp in het casusonderzoek Ketenbreed leren, Spijk-de Jonge e.a., november 2022

jongere'. Er is geen verplicht format voor een perspectiefplan, maar belangrijk is dat er in het schetsen van het perspectief, aandacht is voor een stevige basis op de vijf leefdomeinen (BIG 5) die jongeren nodig hebben. De leefdomeinen zijn support, school & werk, wonen, inkomen en welzijn.

Onderdeel van het perspectiefplan is het veiligheidsplan waarin wordt opgenomen hoe om wordt gegaan met de veiligheid van een jongere. Belangrijk is om in kaart te brengen in hoeverre de jongere zelf het risico loopt in een onveilige situatie terecht te komen, en wat het risico is dat hij zelf grensoverschrijdend gedrag gaat vertonen en hoe daarbij te handelen.

7.1.3. Machtigingen gesloten plaatsingen

Jongeren die opgenomen worden in een JeugdzorgPlus instelling krijgen een 'machtiging gesloten jeugdhulp' op grond van de Jeugdwet. Een kinderrechter kan een machtiging verlenen als, naar het oordeel van de kinderrechter, jeugdhulp noodzakelijk is in verband met ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen die de ontwikkeling van de jongere naar volwassenheid ernstig belemmeren, de opnemings- en het verblijf noodzakelijk en geschikt zijn om te voorkomen dat de jongere zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken en er geen minder ingrijpende mogelijkheden zijn om de opgroei- en opvoedingsproblemen te behandelen. Verschillende partijen³⁴ kunnen om een machtiging verzoeken.

Plaatsingen in vrijwillig kader

Een machtiging kan worden verleend voor een jongere die onder toezicht is gesteld, onder voogdij staat of waarvoor de wettelijk vertegenwoordiger (niet zijnde de voogd) toestemming verleent. Deze laatste categorie worden plaatsingen in vrijwillig kader genoemd. In het landsdeel Oost wordt ongeveer 25-33%³⁵ van de jongeren in vrijwillig kader geplaatst. In Gelderland gebeurt dit vaker dan in Overijssel.

Een voordeel van een vrijwillige plaatsing is dat recht wordt gedaan aan ouders die openstaan voor hulpverlening. Daarnaast kan het positief zijn voor de samenwerkingsrelatie tussen hulpverleners, ouders en jongeren, wat de hulp kan bespoedigen. Een belangrijk nadeel is echter dat door een vrijwillige plaatsing de ouder-kind relatie ernstig (emotioneel) onder druk kan komen te staan. Ook is niet altijd duidelijk bij wie de regie van het zorgtraject ligt, en kunnen ouders bij twijfel de toestemming voor de gesloten plaatsing elk moment intrekken. Bovendien is er niet altijd sprake van echte instemming van ouders, omdat zij weinig andere opties hebben dan instemmen met de plaatsing. Wanneer de motivatie van ouders vooral voortkomt uit het willen voorkómen van gedwongenheid, of wanneer de jongere het oneens is met de plaatsing, kan het beter zijn om samenwerking te zoeken met jeugdbescherming of op te schalen naar het gedwongen kader. Ook een adequate investering in vroeg signalering, door in een eerder stadium contact te zoeken met jeugdbescherming en/of JeugdzorgPlus instellingen, zou kunnen voorkomen dat jongeren vanwege een plotseling escalerende (thuis)situatie in de JeugdzorgPlus worden geplaatst³⁶.

³⁴ College van de gemeente waar de jeugdige zijn woonplaats heeft, de raad voor de kinderbescherming, de officier van justitie of een gecertificeerde instelling.

³⁵ Bron: jaarcijfers 2023 en cijfers 1^e half jaar 2024 PC Oost (inclusief Flevoland)

³⁶ Eindrapport Duur machtigingen en vrijwillige plaatsingen in de JeugdzorgPlus, Praktikon, Nijmegen, juni 2021

Duur van de machtigingen

Uit het genoemde onderzoek van Praktikon komt naar voren dat naarmate een machtiging korter duurt, de kans groter is dat deze verlengd wordt. Korte machtigingen worden afgegeven omdat JeugdzorgPlus een ingrijpende en kostbare maatregel is en een plaatsing daarom zo kort mogelijk moet duren. Kinderrechters hebben verschillende motieven om te besluiten tot kortere machtigingen³⁷. Uit het onderzoek komt naar voren dat stapeling van (korte) machtigingen een negatieve invloed heeft op de voortgang van de behandeling omdat er veel tijd verloren gaat rondom het aanvragen van de verlengingen. Ook zorgt het bij jongeren voor stress, onzekerheid en valse hoop. Meer en recentere informatie vanuit de JeugdzorgPlus instelling en/of de aanwezigheid van een betrokkene van de instelling bij de zitting kan zorgen voor meer vertrouwen bij kinderrechters en een betere afstemming van de machtigingsduur op de behandelbehoeften van jongeren. Verder worden soms korte machtigingen afgegeven vanwege een gebrek aan passende alternatieven en vervolgplekken; deze zijn nodig om te voorkomen dat jongeren voor overbruggingsperiodes in de JeugdzorgPlus moeten verblijven.

Voorwaardelijke machtigingen/Schorsen

Voorwaardelijke machtigingen kunnen veel ‘winst’ opleveren bij de afbouw van JeugdzorgPlus. In de cijfers is te zien dat dit middel in Gelderland/Overijssel zeer beperkt wordt ingezet in vergelijking met andere landsdelen. De gesloten plaatsing kan in onderling overleg worden geschorst als blijkt dat de geslotenheid niet langer nodig is maar de machtiging nog wel doorloopt. Een gekwalificeerde gedragswetenschapper moet hiermee in te stemmen.

Spoedmachtigingen

Uit de cijfers, maar ook uit de gesprekken met de JeugdzorgPlus aanbieders, komt naar voren dat er veel spoedmachtigingen zijn. In het eerste half jaar van 2024 betrof het 88%³⁸. Bij spoedplaatsingen ontbreekt vaak informatie over de jongere. Hoeveel informatie bekend is, is ook afhankelijk of de eigen verwijzer van de jongere betrokken is op het moment van spoedplaatsing. Bij spoedplaatsingen is ook zelden een goede en gedeelde verklarende analyse beschikbaar. Tegelijkertijd is het ook essentieel dat bij elke (voorgenomen) spoedplaatsing het praktijk wordt om expertise (zoals bijvoorbeeld vanuit de psychiatrie, LVB, forensische zorg, verslavingszorg, Spoedeisende Zorg) en capaciteit bij te zetten op de plek waar de ‘spoed’ ontstaat. Om zo te bereiken dat niet de jongere hoeft te verplaatsen, maar de expertise naar de jongere toekomt.

7.1.4. Werkwijze plaatsingen

In de bestuurlijke afspraken is afgesproken dat de regio-indeling van de Plaatsingscommissies samen gaan vallen met de landsdelen zoals deze in de SPUK gebruikt worden. Het landelijk ondersteuningsteam is gevraagd om de rol van de Plaatsingscommissies te evalueren en het initiatief te nemen om tot deze herschikking te komen.

7.1.5. Casusregie bij verwijzers

In de huidige praktijk wordt vaak gezien dat er geen doorlopende ‘casusregie’ is. Zodra een jongere wordt geplaatst in de JeugdzorgPlus, trekt de verwijzer zich (tijdelijk) terug. Terwijl het juist

³⁷ Vinger aan de pols houden, druk op de start van de behandeling zetten, streven naar jeugdhulp die zo kort en licht mogelijk is, bieden van perspectief aan de jongere en het motiveren van jongeren voor behandeling.

³⁸ Bron: PC Oost

belangrijk is dat er gedurende het gehele zorgtraject een casusregisseur is. Wat bedoelen we met casusregie: In principe voeren jongeren samen met hun ouders de regie. Als dat niet kan, ondersteunt de professional. Deze professional, die de regie voert over de ondersteuning van het gezin, is de casusregisseur. Zij staan naast jongeren en hun ouders en doen wat nodig is. De casusregisseur is de consultant van de lokale toegang³⁹. Bij uitvoering van een jeugdbeschermingsmaatregel door een Gecertificeerde Instelling (GI) is dat een jeugdbeschermer/jeugdreclasserder. De bevoegdheden van de casusregisseur liggen besloten in het professioneel handelen en het mandaat dat daarbij hoort. Bij casusregie hoort in ieder geval de bevoegdheid om het handelen van alle betrokken professionals op elkaar af te stemmen, met als doel één samenhangend traject van zorg voor het de jongere en het gezin te realiseren.

7.1.6 De rol van de Bovenregionale expertisenetwerken en de Regionale Expertteams (RET)

De Regionale Expertteams en Bovenregionale expertisenetwerken spelen een belangrijke rol in de monitoring van het huidige en het benodigd zorgaanbod. Zij geven ook advies aan de regio's over passend zorgaanbod. Op basis van analyse van casuïstiek en de rode draden die hieruit volgen agenderen BOEG/Expertisenetwerk Jeugd Overijssel en de RET's bij de (samenwerkende) regio's, zorgaanbieders wat er in de context van dit proces helpend is en wat niet. En leggen zij vragen neer bij verantwoordelijke partijen (zoals aanbieders en regio's).

Regionale Expert Teams

De Regionale Expertteams (RET) spelen een grote rol in het vinden van passende oplossingen voor jongeren met een complexe zorgvraag. De Regionale Expertteams doen dit door consultatie/advies te bieden aan zorgaanbieders, verwijzers, jongeren en ouders. En door met vertegenwoordigers van gemeenten, zorgaanbieders en ervaringsdeskundigen zwaarwegende adviezen te geven aan verwijzers, jongeren en ouders om uithuisplaatsing te voorkomen. Als uithuisplaatsing toch onvermijdelijk is, denken de RET's mee over een optimale plek. Hiermee voorkomen de RET's regelmatig dat een uithuis- en JeugdzorgPlus plaatsing nodig is. De RET's volgen door middel van procesregie of een advies ook tot realisatie en de oplossing tot verbetering voor de jongere/ouder(s) leidt. Indien nodig zet het RET een externe procesregisseur in. Deze procesregisseurs helpen jongeren in JeugdzorgPlus waarbij de uitstroom moeizaam verloopt. Vanuit hun rol hebben de RET's goed zicht op de knelpunten in het zorglandschap. Zij rapporteren hier regelmatig over aan de achterban.

Voor jongeren die op dit moment verblijven in een gesloten setting, maar waarvoor andere oplossingen wenselijk en/of noodzakelijk zijn, kunnen de RET's ondersteunen bij het voeren van procesregie op uitstroom van deze jongeren. De inzet hiervan moet sterk gestimuleerd worden. De Bovenregionale expertisenetwerken zetten samen met de regio's stevig in op verdere positionering en doorontwikkeling van de RET's in het zorglandschap.

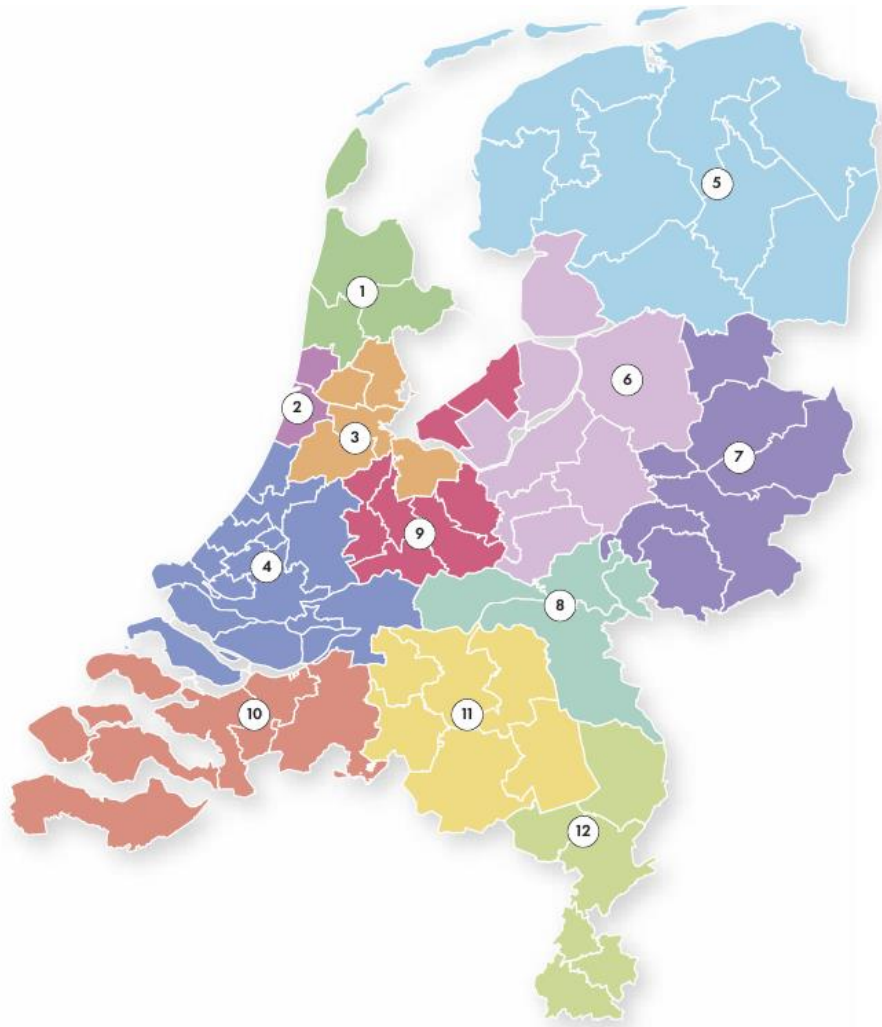
³⁹ Lokale toegang is in de regio's verschillend geregeld en wordt verschillend aangeduid. Met de term lokale toegang wordt bedoeld de toegang tot jeugdzorg vanuit de verantwoordelijkheid van het college van B&W op grond van de Jeugdwet.

8. Onderwijs

Sinds eind 2023 worden er met behulp van de subsidieregeling Onderwijscoalities af- en ombouw gesloten jeugdhulp⁴⁰ door residentiële scholen en Samenwerkingsverbanden activiteiten ontplooid om:

- De kwaliteit van het residentiële onderwijs te verhogen
- Samenwerkingsverbanden en scholen te versterken ten behoeve van jongeren die het residentiële onderwijs verlaten

In Nederland zijn 12 onderwijscoalities opgebouwd. In Gelderland/Overijssel heeft dit geleid tot de vorming van 3 onderwijscoalities waarin residentiële scholen en Samenwerkingsverbanden samenwerken ten behoeve van goed residentieel onderwijs en een soepele overgang als jongeren een vervolgstap maken.

es residentieel onderwijs: stand van zaken 2023

⁴⁰ [wetten.nl - Regeling - Subsidieregeling onderwijscoalities af- en ombouw gesloten jeugdhulp - BWBR0048384](https://wetten.nl/Regeling-Subsidieregeling%20onderwijscoalities%20af-%20en%20ombouw%20gesloten%20jeugdhulp-BWBR0048384)

8.1. Onderwijscoalitie Centraal Oost Nederland

Onderwijscoalitie Centraal Oost Nederland (nummer 6 op de kaart) bestaat uit Samenwerkingsverbanden die de jeugdzorgregio's Jeugd FV, Noord-Veluwe en Zeewolde, Midden-IJssel/Oost -Veluwe, Flevoland, IJsselland, Friesland, Centraal Gelderland (deels) overlappen. De residentiële school is het Emauscollege in Ermelo. Het Reformatorisch Samenwerkingsverband VO is landelijk ingericht op deze specifieke doelgroep.

6 **Onderwijscoalitie Centraal Oost Nederland**

- 0001 Reformatorisch SWV VO (landelijk SWV)
- 2305 Zwolle
- 2402 Noordoost Polder- Urk
- 2505 Apeldoorn
- 2509 Noordwest Veluwe
- 2510 Gelderse Vallei
- 2511 Barneveld- Veenendaal, penvoerder

- Instelling voor gesloten jeugdzorg: 's Heeren Loo/
Groot Emaus, Ermelo
- Residentiële school: Emaus College Ermelo

Ingezet wordt op verhoging van de kwaliteit van het residentiële onderwijs en een soepele overgang voor jongeren als zij het residentiële onderwijs verlaten. Dit houdt in dat samenwerkingsafspraken gemaakt worden tussen scholen, residentiële scholen, Samenwerkingsverbanden, mbo's. Gemeenten en zorgaanbieders worden betrokken ten behoeve van een gezamenlijk uitstroomtraject zorg en onderwijs.

De opdracht die aan de coalitie gesteld is, is door de onderwijscoalitie als volgt vertaald en geconcretiseerd:

a. Jongeren in Beeld:

Verdiepen in de individuele verhalen van de jongeren en samen met jongeren en gezinnen uitzoeken wat de best passende onderwijsplek is.

b. Lerend netwerk:

Om te borgen dat kennis en expertise die nu aanwezig is bij de residentiële onderwijsinstelling beschikbaar is voor jongeren.

c. Begeleiding jongeren bij overstap:

Organiseren van de benodigde capaciteit en expertise om de jongeren te begeleiden naar een startkwalificatie en een goede startpositie op de arbeidsmarkt

d. Capaciteit bij residentiële onderwijsinstelling:

Voldoende capaciteit bij de residentiële onderwijsinstelling om tijdelijk onderwijs mogelijk te maken voor jongeren die uit een JeugdzorgPlus instelling komen

e. Duurzame samenwerkingsafspraken:

Afspraken met gemeenten, jeugdhulpinstellingen, mbo-scholen en onderwijsbesturen.

8.2. Onderwijscoalitie Oost

Onderwijscoalitie Oost (nummer 7 op de kaart) bestaat uit Samenwerkingsverbanden die de jeugdzorgregio's Achterhoek, Twente, IJsselland en Midden- IJssel/Oost- Veluwe (deels) beslaan. De residentiële scholen zijn het Aloysius college Harreveld en het WH Suringarcollege.

- 7 Onderwijscoalitie Oost**
- 2501 Zutphen
 - 2502 Slinge Berkel, penvoerder
 - 2503 Doetinchem
 - 2301 Almelo
 - 2302 Enschede
 - 2303 Deventer
 - 2307 Noord Oost Overijssel
- Instellingen voor gesloten jeugdzorg:
Horizon-iHub Harreveld, Pluryn Eefde, Pactum Lochem
- Residentiële scholen: WH Suringarcollege, Eefde en
SG Harreveld, Harreveld

Doelstellingen van de onderwijscoalitie zijn:

a. De opgedane specialistische kennis in de regio behouden en verbreden.

Voorkomen van het wegvallen van de opgedane expertise door terugloop leerlingenaantal in scholen, verbonden aan residentiele instellingen en de daarmee ontstane onzekerheid. De medewerkers (docenten en pedagogische ondersteuners en leidinggevenden) met een vaste aanstelling binnen de 3 genoemde scholen behouden gedurende de kalenderjaren 2023-2024 hun aanstelling. De inzet als specialistisch begeleider in de V(S)O- scholen levert op dat de ontvangende partij weet hoe ze adequaat omgaan met deze jongeren en weten dat opgeven geen optie is. Ze weten en ervaren dat ze ten alle tijde een beroep kunnen doen op de specialistisch begeleiders. In tussentijdse evaluaties worden deze processen en opbrengsten in intervisie- en evaluatie vorm vastgesteld. Bij de ontvangende partij gaat het om het totaal van de school, niet enkel de leerkracht voor de klas maar zeker ook de schoolleiding en de rest van de medewerkers.

b. De jongeren, voorheen mogelijk aangewezen op JeugdzorgPlus, gaan in de eigen woonregio naar school.

Daarnaast moet ook de opvangcapaciteit van deze jongeren worden vergroot. De looptijd van de subsidie gebruiken we om de duurzame structuur te hebben staan. We streven er naar dat 80% van deze jongeren een duurzame, thuisnabije onderwijsplek heeft. Daarbij ondersteunen we de scholen waar deze jongeren naar toe gaan.

- c. De drie genoemde specialistische scholen houden ten minste in de looptijd van dit adagium (tot 2030) hun deuren open.

Dit is hun basis, kennisbron en zekerheid om hen niet te laten vertrekken.

- d. Specialistische kennis blijft actueel en op peil.

Medewerkers die hun kennis en vaardigheden overdragen, zijn- en blijven zelf ook (gedeeltelijk) direct betrokken bij de 'eigen' doelgroep. Zo waarborgen we de actualiteit en relevantie.

- e. Wonen, vrije tijd, begeleiding en onderwijs vormen één zinvol geheel.

Binnen de regio krijgen drie scholen in Eefde, Harreveld en Lochem de taak de regio in beeld te brengen, potentie aan te boren (welke scholen gaan leerlingen opvangen) en de netwerkpartners (wooninstelling – gemeente/zorg – school) te verbinden om een goed programma en doorgaande ontwikkelingslijn voor de jongere te waarborgen. Deze drie scholen zijn ook verantwoordelijk voor de regio op het behalen van de doelstellingen, de kennisdeling (intervisie – samen lesgeven – warme overdracht) en andere relevante zaken.

8.3. Onderwijscoalitie Midden Oost

Onderwijscoalitie Midden-Oost (nummer 8 op de kaart) behelst Samenwerkingsverbanden VO die de jeugdzorgregio's Rijk van Nijmegen, Centraal Gelderland en Rivierenland overlappen. De betrokken residentiële school is het Meforta college in Zetten.

- 8 **Onderwijscoalitie Midden-Oost**
 - 2506 Arnhem, penvoerder
 - 2507 Nijmegen
 - 2508 Rivierenland

 - Instelling voor gesloten jeugdzorg: Pactum Zetten
 - Residentiële school: Meforta college, Zetten

Doelstellingen van deze onderwijscoalitie zijn:

- a. Doorgaande lijn tijdens plaatsing

Voor de kleine groep jongeren, die is aangewezen op de JeugdzorgPlus, is expertise en individuele aandacht nodig om uit repressie en in contact te komen. Door intensief en betrouwbaar contact kan de relatie groeien die nodig is om te leren en ontwikkelen. Kleinschaliger werken draagt bij aan een veilig klimaat omdat er meer individuele aandacht is en minder groepsdynamiek, zowel op de groep als in de onderwijssituatie. Eerst de relatie dan de prestatie. Die ombouw naar kleinschalig werken willen we ook in het onderwijs realiseren. Uit de longitudinale effectmonitor JeugdzorgPlus 2012-18 (maart 2022) en ook eerdere onderzoeken binnen de JeugdzorgPlus en het onderwijs, is onderwijs op maat, gericht op het perspectief van de jongere een van de belangrijkste succesfactoren.

Om effectief en goed onderwijs te bieden sluit de school aan bij de belevingswereld van de jongere. Een 12-jarige heeft nog een lange onderwijs carrière voor zich terwijl een 18-jarige mogelijk meer voor een perspectief op werken en zelfstandig wonen zal gaan. We zien dat veel jongeren interesse hebben voor praktijkgericht leren. Daar zijn goed ingerichte praktijklokalen en werkplaatsen voor nodig en ook de middelen om praktijkgericht onderwijs te bieden. Daarnaast komen alle leerniveaus van praktijkonderwijs- tot VWO- en MBO-niveau binnen de instelling voor. Daarvoor wordt samengewerkt met MBO Rijn IJssel. Voor de jongeren met een hoger niveau wordt

samenwerking gezocht met het VO in de buurt of wordt gebruik gemaakt van het IVIO-aanbod (als de school van herkomst onbekend is). De verblijfsduur van de jongere binnen de gesloten/open kleinschalige voorziening bepaalt mede de mogelijkheden van het onderwijs. Voor een jongere die slechts enkele weken verblijft is soms het in kaart brengen van een onderwijskundig ontwikkelingsperspectief en de benodigde ondersteuningsbehoeften een belangrijke opbrengst van het onderwijs.

b. Voorzorg: verbinding behouden met de verwijzende school.

Indien mogelijk (bekend) wordt contact onderhouden met de school van herkomst. Op die manier kan in samenwerking met deze school het onderwijsleerproces vormgegeven worden met focus op de toekomst zodat bij terugkeer het onderwijs ononderbroken kan doorgaan. In de Rapportage van de werkgroep samenwerking onderwijs in geslotenheid en SWV VO (2015) zijn hierover eerder al een aantal voorwaardelijke afspraken geformuleerd die onverminderd van kracht lijken voor een goed verloop maar opnieuw aandacht dan wel bijstelling behoeven.

Voor een groot deel van de jongeren is een dergelijk contact met de verwijzende school niet mogelijk of aan de orde. Meer dan de helft van de jongeren gaat, na diverse schoolwisselingen, al langere tijd niet meer naar school, of staat nergens meer ingeschreven. Ook gaat slechts een beperkt aantal jongeren terug naar de school van herkomst of terug naar huis (de meeste jongeren gaan vooralsnog naar een open instelling). Het vraagt veel tijd (mede gezien de kortere doorlooptijden) om de onderwijsloopbaan en verkregen ondersteuning te achterhalen. Vrijwel altijd is dan aanvullende diagnostiek nodig om het bereikte functioneringsniveau en de competenties goed in beeld te brengen om snel na instroom een realistisch ontwikkelingsperspectief op te stellen. De jongere zelf heeft daarin een groot aandeel: wat kan en wil de jongere en welke ondersteuning is dan nodig. Als dit helder is wordt, in samenhang met de instelling, met een programma op maat gestart, gericht op het perspectief van de jongeren na de plaatsing.

c. Nazorg bij doorstroom naar een vervolgplek (wonen, vrije tijd, begeleiding en onderwijs)

Uit onder meer onderzoek van DSP-groep (2019) weten we dat wanneer de aansluiting op vervolgonderwijs, dagbesteding of arbeid voor jongeren uit de residentiele jeugdzorg niet goed is geregeld de kans op terugval groot is. Begeleiding en coaching bij terugplaatsing, bij voorkeur door een pedagogisch medewerker of docent die vanuit een opgebouwde relatie met de jongere, kan bijdragen aan een zachte landing en goede aansluiting op de vervolgplek. Daarvoor wordt samen met de jongere (en/of ouder(s)) in kaart gebracht wat de jongere nog nodig heeft om ook na uitstroom aan het opgestelde toekomstperspectief te blijven werken. De jongere heeft hierbij de regie. Samen met de instelling worden afspraken gemaakt met ketenpartners over de benodigde ondersteuning, of de instelling en/of school na uitstroom nog tijdelijk ondersteuning kan bieden en welke ondersteuning de ketenpartner kan bieden bij het werken aan het toekomstperspectief van de jongere. Het gaat dan om de 3 leefgebieden: zorg/behandeling/wonen; onderwijs/werken/dagbesteding; vrije tijd. In de ideale situatie (en daar streven we naar) weet de jongere ruim voordat hij uitstroomt hoe het vervolgtraject eruitziet: waar hij zal gaan wonen, naar welke school/werk/ dagbesteding hij gaat en hoe zijn vrijetijdsbesteding eruitziet. De jongere weet wie hem na vertrek gaat begeleiden en ondersteunen bij het realiseren van zijn toekomstperspectief. Minimaal is er sprake van een warme overdracht en beschikbaarheid van een contactpersoon van de school.

8.4 Huidige stand van zaken bij de drie onderwijscoalities

Inmiddels zijn alle drie de coalities op stoom. Om de instroom van jongeren in het residentiële onderwijs optimaal te laten verlopen is contact met de school van herkomst (stamschool) belangrijk. Deze heeft de meest actuele informatie over de jongere, kennis van het leerniveau, onderwijshistorie en welzijnsaspecten. Jongeren volgen tijdelijk onderwijs op de residentie school omdat deze is gekoppeld aan de zorg-onderwijslocatie. Om de zoektocht naar een vervolgschool goed te laten verlopen helpt het als een mentor van de stamschool betrokken blijft tijdens de periode op de residentiële school. Zo raakt een jongere niet 'uit het zicht'. In de praktijk is dit regelmatig niet mogelijk omdat de jongere langere tijd niet naar school gaat of veel schoolwisselingen heeft gehad. Een verbeterpunt is dat er tijdens het verblijf op de zorg-onderwijslocatie door de jongere, de pedagogisch medewerker op de groep en school gezamenlijk nagedacht en gezocht wordt naar de vervolgplek en vervolgschool. Nu gebeurt dit nog te veel apart. Dit is van belang omdat school/dagbesteding passend moet zijn en direct moet kunnen starten als de jongere verhuist. Ook hier geldt dat een integrale aanpak wonen/onderwijs nodig is. Adequate begeleiding op het moment dat de jongere de residentiële school (bijna) verlaat is cruciaal. Voor veel jongeren is de overgang naar een vervolgschool of dagbesteding groot en het risico op terugval reëel. Als er een vervolgplek en school gevonden zijn hebben zowel de residentiële school als de ontvangende school en het Samenwerkingsverband een rol in de 'nazorg'. Dit betekent dat vanuit de residentiële scholen intensiever meegewerkt wordt aan het uitzoeken van een vervolgschool en nazorg geboden wordt aan jongeren die de residentiële school verlaten. Dit krijgt op maat vorm: soms betekent dit meegaan met een jongere naar open dagen, telefonisch contact met de jongere en/of vervolgschool, coaching gesprekken, 'afstand op onderwijs' als tijdelijke fysiek onderwijs nog niet mogelijk is etc. De residentiële school laat pas los als de jongere echt goed geland is op de nieuwe school. Ontwikkelpunten zijn dat er sluitende afspraken met de ontvangende Samenwerkingsverbanden, MBO's, schoolbesturen zijn zodat deze de jongere en school kunnen begeleiden bij de overstap van residentiële school naar vervolgonderwijs. Ook is verbetering mogelijk op het gezamenlijk zoeken naar een vervolgwoonplek en onderwijsplek gedurende de periode dat een jongere op de residentiële school/woonplek zit. Onzekere factor is dat de subsidieperiode van de onderwijscoalities tot half 2025 loopt. Onduidelijk is nog in welke vorm de subsidie na deze datum voortgezet wordt.

9. Randvoorwaarden

De af- en ombouw van de gesloten jeugdzorg kan alleen gerealiseerd worden in goede (boven)regionale samenwerking tussen de regio's in het landsdeel Oost. Deze gezamenlijke inspanning staat echter niet op zichzelf. Die is sterk afhankelijk van een goed georganiseerd en toereikend regionaal zorglandschap waar, in een eerder stadium, passende hulp wordt geboden (matched care). En gezien de omvang van deze doelgroep is dat een opgave op het niveau van regio's. Immers, de jongeren met complexe hulpvragen, verdwijnen niet met de af- en ombouw van de gesloten jeugdzorg. Dat betekent dus dat er een stevige ontwikkelopgave ligt voor de regio's in landsdeel Oost, die randvoorwaardelijk is om de instroom in de JeugdzorgPlus terug te dringen. Het woord 'stroom op' wordt hier veelal voor gebruikt.

9.1. Inrichting regionaal zorglandschap

Minder instroom van jongeren en snellere uitstroom naar de regio (dicht bij huis of thuis), vereist dat de randvoorwaarden hiervoor in de regio op orde zijn. Onderstaand volgt een opsomming van deze randvoorwaarden:

Commitment op de gedeelde visie

Noodzakelijk is dat de visie op de af- en ombouw van de JeugdzorgPlus breed gedragen wordt bij de regio's als opdrachtgevers van de jeugdhulp, bij alle betrokken verwijzers (gemeentelijke toegang, GI's en medische verwijzers) en bij de zorgaanbieders van zowel ambulante hulp als residentiële hulp. We willen geen gesloten plaatsingen meer, dus dat betekent dat er meer samenwerking tussen partijen in het voorliggende veld nodig is. We moeten elkaar opzoeken als het moeilijk wordt en samen zoeken naar oplossingen om gesloten plaatsingen te voorkomen. En daarbij de jongere en het systeem betrekken. Veelal betekent dit veel eerder dan nu het geval is consultatie en advies inschakelen en passende maatregelen nemen ruim voordat situaties escaleren. Dus vooral niet 'doormodderen' terwijl het niet meer gaat en sneller naar 'matched care'. Dit vraagt een cultuurverandering.

Sterk lokaal team

Het is belangrijk dat een vak-gevorderde senior professional de complexe casussen/hulpvragen binnen een lokaal team oppakt en daarmee een noodzaak tot specialisme (aandacht functionaris en misschien wel functiedifferentiatie in de lokale teams voor de top 1% complexe casussen). Niet iedereen kan alle ins-en outs van de meest complexe hulpvragen en het daarbij behorende hulpaanbod kennen. Daarbij is het belangrijk dat de casusregie goed opgepakt wordt. Dit betekent dat een casusregisseur, ook als een jongere uithuisgeplaatst is, betrokken blijft, de hulpverleningskoers, samen met de zorgaanbieder, uitzet, de jongere regelmatig apart spreekt en meedenkt en doet in het tijdig regelen van een vervolgplek. Bewaakt dat er perspectief is gerealiseerd bij afloop machtiging, afloop traject, 18e verjaardag. Hij werkt aan perspectief vanaf de start van de plaatsing.

Sterk Regionaal Expert Team (RET)

Het RET vervult een spilfunctie in de verbinding van partijen. Het RET moet een zwaarwegend advies uitbrengen en de mogelijkheid hebben voor de inzet van procesregie. Het is belangrijk dat verwijzers zich gehoord voelen door en welkom bij het RET en zij zich gesteund voelen in het voorkomen van plaatsing van jongeren in de JeugdzorgPlus. Ook zorgaanbieders waar jongeren verblijven en die overwegen om jongeren over te laten plaatsen, moeten zich gesteund weten door

een mobiel team en/of door het RET wanneer ze vastlopen met een jongere. Zie ook 6.1.6 en commitment op de gedeelde visie.

Regionale monitoring en bewaking van top complexe casussen

De zorgpaden van de jongeren waar we hier over spreken zijn veelal grillig met veel overplaatsingen. Het is belangrijk dat de regio's de top complexe casussen voortdurend bewaken en analyseren om hiervan te leren. Dat betekent o.a. de toets of er een verklarende analyse beschikbaar was, of er een perspectiefplan voor deze jongeren is, of de casusregie op orde is, hoeveel (onvrijwillige) doorplaatsingen er zijn geweest, hoe de schoolloopbaan is verlopen, of er 1-op-1 begeleiding is ingezet of niet gecontracteerd aanbod of ander extra maatwerk voorzieningen ingezet zijn etc. En wat de kosten van deze jongeren over de jaren heen, per jaar, zijn geweest. De duiding, analyses en geleerde lessen dienen regionaal besproken te worden in leerbijeenkomsten, waar alle betrokken partijen aan deelnemen.

Volledig en alternatief regionaal landschap aan interventies beschikbaar

Voorkomen van JeugdzorgPlus vraagt om een goed georganiseerd landschap met alternatieven, zowel ambulante als residentieel. Denk hierbij aan:

- Acute crisishulp op orde.
- Intensieve ambulante zorg: FACT, MST, IHT. Dit zijn voorbeelden van preventieve interventies.
- Onderwijsoplossingen: opdracht voor samenwerkingsverbanden en instellingsschool om perspectief te bieden bij ongewenst schoolverzuim, dreigende uitval, schoolwisselingen (ook door woonplaatswisselingen) en thuiszitten. Deze opdracht ligt primair bij de residentiele scholen en Samenwerkingsverbanden (zie hoofdstuk 7) maar goede afstemming met de regio is hierin noodzakelijk.
- Hulp voor hele gezin: specifiek hulp voor ouders (psychiatrie volwassenen-ggz), schulden, armoede enz. en hulp bij echtscheiding, langdurige lichte hulp in gezin (ook informele ondersteuning), lokale "Doorbraak-aanpak" gemeentelijk voor hele gezin. De problemen van deze jongeren komen vaak voort uit problemen in hun gezin/systeem. Ook intergenerationele problematiek speelt hierbij een rol. Als ouders niet geholpen worden, kunnen ze er ook niet zijn voor hun kinderen.
- Inzet van een JIM (of een andere interventie die leidt tot een onvoorwaardelijk aanwezige volwassene).
- Inzet van een Burgervoogd (onderdeel Hervormingsagenda).
- Verlengde jeugdhulp waar nodig.
- Verbeterde aansluiting met WMO/BW/WLZ/ZVW. Maar ook: gewoon wonen mogelijk maken voor uitstroom jongvolwassenen uit de jeugdzorg. Eén van de basisbehoeften om zelfstandig in de maatschappij te kunnen functioneren na jeugdhulp.

Alternatieve verblijfsvoorzieningen in de regio opbouwen voor bijzondere doelgroepen

Dit betreft onder andere de opbouw van langdurig intensief onvoorwaardelijk wonen in de regio en beschermd wonen (forensisch, psychiatrie). Dit vereist ook medewerking van gemeenten aan ontwikkeling van nieuwe fysieke locaties bijvoorbeeld wijzigen bestemmingsplan, lening vastgoed, hulp bij wijkmanagement. We moeten hierbij onderscheid maken tussen preventieve alternatieve voorzieningen in de regio en een beperkt aantal bovenregionale alternatieven voor JeugdzorgPlus die de regio's gezamenlijk moeten opbouwen met inzet van de SPUK-middelen en ontwikkelingsfinanciering vanuit de Bovenregionale expertisenetwerken (zie hoofdstuk 6).

Stapelning van zorg mogelijk maken in het voorliggende veld

Om plaatsing in JeugdZorgPlus te voorkomen moet ook in het regionale landschap samengewerkt gaan worden met GGZ, verslavingszorg, forensische zorg, LVB-partners. En deze zorg moet gestapeld kunnen worden voor jongeren die residentieel verblijven. Dat vraagt overigens ook van de partners om aan de slag te gaan met categorieën die nu vaak uitgesloten worden zoals (externaliserend en internaliserend) gedrag, niet-gemotiveerde jongeren, verslaving en laag begaafde jongeren.

Vervoer

Vervoer naar zorg en onderwijs en dagbesteding en thuis is in veel regio's een knelpunt. Dit is gemeentelijk beleid en het harmoniseren hiervan wordt vaak gezien als een onmogelijke opdracht voor de regio's. Echter, het gebrek aan passende vervoersregelingen is een belemmering om wonen en zorg te scheiden en toegang tot passend onderwijs en zorg te realiseren.

9.2. Reële tarieven en een passende bekostigingssystematiek

Naast de bovengenoemde randvoorwaarden die regionaal georganiseerd moeten worden, is er nog een belangrijke randvoorwaarde bij de start van de uitvoering van het bovenregionaal plan en dat is een passende bekostiging. Het is voor aanbieders én regio's van belang om goede afspraken te maken over de wijze van bekostiging, het bekostigingsmodel en reële tarieven. De AMvB Reële Tarieven⁴¹ vraagt dit ook van de gemeenten. De uitdaging ligt daarbij in een goede balans tussen scherpe tarieven die passen bij een efficiënte bedrijfsvoering en voldoende financiële dekking van de kosten die gemaakt worden bij de gevraagde kwaliteit in de getransformeerde zorg. Reële tarieven en een gedeeltelijke beschikbaarheidsfinanciering stelt de zorgaanbieders in staat om kwaliteit van zorg te bieden, de benodigde transformatie vorm te geven (denk ook aan scholing van personeel) en biedt ruimte voor ontwikkeling van partnerschap (zowel met de opdrachtgever als met andere zorgaanbieders in het kader van de ontwikkeling van integrale zorg).

9.3. Krachtig opdrachtgeverschap

Om bovenstaande elementen voor een kleine doelgroep jongeren te realiseren is een krachtig opdrachtgeverschap nodig. Opdrachtgeverschap waarbij gemeenten, aanbieders en andere stakeholders gezamenlijk optrekken, kennis delen en bereid zijn, in het belang van deze kleine groep jongeren, autonomie in te leveren t.b.v. een adequaat gezamenlijke visie, aanbod, financieringsafspraken, monitoring en ontwikkeling.

9.4. Landelijke randvoorwaarden

9.4.1 Structurele financiële middelen

In maart 2024 hebben de 7 Gelderse en 2 Overijsselse jeugdzorgregio's een brandbrief geschreven aan de VNG en toenmalig staatssecretaris van VWS (zie bijlage 2). Kern van de brief was:

1. Het onderzoek 'Eenzaam opgesloten-onderzoek naar de ervaringen van jongeren met ZIKOS' vraagt om een stevige, gecoördineerde en onderbouwde visie naar alternatieven voor jongeren met een (acute) psychiatrische crisis in combinatie met gedragsproblemen. We denken dat integrale hulp hier een onderdeel van moet zijn en vragen de VNG om een

⁴¹ [AMvB reële prijzen Jeugdwet | Wat doet de Jeugdautoriteit? | Jeugdautoriteit](#)

taskforce in te stellen bestaande uit o.a. ervaringsdeskundigen, wetenschappers, vakinhoudelijk deskundigen om binnen 8 weken met een advies te komen. Onderdeel van deze opdracht moet zijn dat in ieder geval de High Intensive Care units voor J-GGZ meegenomen worden in deze visie aangezien zij dezelfde jongeren zien en een bijdrage kunnen leveren aan een integrale aanpak.

2. We vragen om flexibele, adaptieve financiële afspraken die het voor gemeenten mogelijk maken om alternatieven voor JeugdzorgPlus te ontwikkelen zodat we kleinschalige, persoonlijke en integrale zorg structureel kunnen bekostigen. Kleinschalige woonvormen opbouwen vraagt ontwikkeltijd, ontwikkelruimte, flexibiliteit en financiële ruimte. Zoals de Hervormingsagenda al stelt: ‘Terugdringen en transformeren van residentiële jeugdhulp vergt tijd en investeringen. De opbrengsten zijn weliswaar veelbelovend, maar de omvang en het tempo onzeker. Dit vereist landelijke regie, een adaptieve veranderstrategie met partners en de bereidheid op basis van de realisatie het plan bij te stellen’.

Naar aanleiding van deze brief is er een gezamenlijk overleg geweest tussen VNG, VWS en een bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit het landsdeel. Bovenstaande aandachtspunten zijn nog steeds actueel.

9.4.2. Passende beloning pedagogisch medewerkers residentiële groepen

Een terugkerend knelpunt in de residentiële groepen is het tot stand brengen van stabiele teams van pedagogisch medewerkers op de groepen. Het verloop en ziekteverzuim van pedagogisch medewerkers is hoog waardoor jongeren steeds met nieuwe mentoren en pedagogisch medewerkers te maken krijgen, het pedagogisch klimaat niet stevig genoeg is, extern personeel ingehuurd wordt. Oorzaken zijn dat pedagogisch medewerkers laag ingeschaald zijn, weinig carrièreperspectief hebben, onregelmatig werken. Gevolg is dat de overstap naar ambulante werk vaak gemaakt wordt. De meest kwetsbare jongeren die aangewezen zijn op wonen in een residentiële groep verdienen een stabiel team met pedagogisch medewerkers die zich langdurig aan de groep verbinden.

9.4.3 Harmonisatie van richtlijnen, wetgeving, verantwoording en arbeidsvoorwaarden

Zoals hierboven beschreven is het voor een kleine groep jongeren nodig om integraal hulpaanbod te bieden. Integraal hulpaanbod betekent dat professionals vanuit verschillende domeinen samen de hulpvorm invullen. Soms betekent dit het invliegen van specifieke expertise maar soms betekent dit ook echt ‘samen doen’. Dus een team formeren met expertise vanuit verschillende domeinen en meerjarig samenwerken. Belemmerend in deze samenwerking zijn verschillen in richtlijnen, wetgeving, verantwoording en arbeidsvoorwaarden⁴². Om integrale hulp echt vorm te kunnen geven is aanpassing van bovenstaande onderdelen in ieder geval nodig naast cultuuraspecten, gedeelde doelen en verantwoordelijkheid.

⁴² [Onderzoek: Samenwerking in de specialistische jeugdhulp | Publicatie | voor Jeugd & Gezin](#)

10. Inrichten van het proces

Dit Bovenregionaal Plan schetst de visie op de toekomst voor de ontwikkeling van passende zorg en onderwijs voor jongeren met complexe hulpvragen (zie 3.1 omschrijving jongeren). Het moge duidelijk zijn, dat om- en afbouw van de JeugdzorgPlus geen op zich staand onderwerp is. Om- en afbouw is alleen te realiseren als het zorglandschap en het onderwijs zich ontwikkelen, zodat deze jongeren eerder passende zorg krijgen en niet alsnog tussen wal en schip vallen. Onderdeel van die ontwikkeling is ook de beschikbaarheid van alternatieve zorg.

10.1. Op weg naar de toekomst

Dan komt de onvermijdelijke vraag naar boven, hoe komen we vanuit de huidige situatie naar de gewenste toekomstige situatie en hoe gaan de middelen die hiervoor vanuit de SPUK beschikbaar zijn, hierbij ondersteunen? In dit hoofdstuk zijn stappen beschreven die hiervoor nodig zijn. Veel is daarin nog onvoldoende concreet uitgewerkt vanwege de aanlevertermijn van dit Bovenregionale plan. We moeten dus op pad gaan met doelgerichte acties, die deels ook parallel moeten plaatsvinden. Het uitzetten en uitvoeren van die acties vraagt coördinatie op landsdeel niveau en voortdurende monitoring van de effecten. Bijsturing is lopende het proces voortdurend nodig. Maar steeds met het oog op het realiseren van de overeengekomen doelstellingen.

De vertaling van deze stappen naar de begroting voor de inzet van de beschikbare middelen, is nu nog niet te geven. De inschatting van de frictiekosten die de veranderingen met zich meebrengen, is afhankelijk van de tussentijdse besluiten die voortvloeien uit de beschreven stappen.

I. Ontwikkeling van alternatieven

Het is nodig in eerste instantie op landsdeel niveau te starten met de ontwikkeling van deze voorzieningen. Dat er een zorgaanbod moet komen voor o.a. jongeren met een forensisch profiel is duidelijk. De totstandkoming van deze alternatieven met een bovenregionale functie, vindt in nauwe samenspraak met de regio's plaats. De Bovenregionale Expertisenetwerken beschikken over middelen om de ontwikkelkosten van alternatieve voorzieningen met een bovenregionale functie te financieren. Aanvullend hierop zijn SPUK-middelen in te zetten als af/ombouw is gedekt.

II. Uitwerking concrete acties om de instroom te beperken en de duur te verkorten

In de komende jaren blijft er hopelijk een afname van de instroom JeugdzorgPlus te zien in landsdeel Oost. Acties die daar momenteel op worden ingezet zoals versterken voorliggend jeugdzorglandschap, integrale hulp, gebruik van voorwaardelijke machtigingen, intensief ambulante hulp, stevige casusregie, kleinschalige open groepen, sterke pleegzorg dragen hieraan bij. Hiervoor staan de regio's, zorgaanbieders en verwijzers aan de lat. De resultaten van de beperking van de instroom vragen voortdurende monitoring zodat er zicht is op de ontwikkeling. We gebruiken hiervoor de monitoringsgegevens vanuit de Plaatsingscoördinatie Oost, Jeugdautoriteit en de Gelderse Monitor Jeugd.

III. Nadere analyses cijfers en locaties en criteria zorg-onderwijslocaties

In dit Bovenregionaal Plan is nog geen definitieve keuze gemaakt waar- en op welke manier de plekken waar op- en afgeschaald kan worden, georganiseerd worden. Dit kan ook niet omdat hier een besluitvormingstraject op nodig is. Dit vraagt in 2025 een nadere analyse op basis van de beschikbare cijfers en de beschikbare locaties. Daarnaast stellen we in onderling overleg criteria op voor de gewenste spreiding en kwaliteitsnormen van zorg-onderwijslocaties waar op- en afgeschaald kan worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om aanwezigheid van een school, dagprogramma, therapiemogelijkheden, ontwikkelambitie t.b.v. relationeel werken, minimaal benodigde plekken om aanbod goed vorm te geven. Ook wordt de financiële impact van de keuze voor de verschillende locaties in kaart gebracht. De benodigde af/ombouw op bestaande JeugdzorgPlus locaties wordt in het financiële plaatje meegenomen.

IV. Keuzes investeringen in relatie tot de frictiekosten

Afhankelijk van bovenstaande criteria en inzicht in financiële consequenties bepalen we in 2025 waar de beoogde zorg-onderwijslocaties in het landsdeel komen en het aantal op/afschalbare plekken per locatie. Randvoorwaardelijk is dat op de aangepaste groepen flexibel en modulair geschakeld kan worden tussen groepsgroottes, groepsindeling en op- en afschaling van vrijheidsbepalende maatregelen. Naast ombouw is het nodig te investeren in de kwaliteit van zorg. Een deel van de SPUK-middelen wenden we hiervoor aan.

V. Inrichten integrale zorg

In het landsdeel werken we toe naar integrale zorg vanuit de verschillende domeinen en gezamenlijk vakmanschap. Integrale zorg aan de jongeren die op de zorg-onderwijslocaties verblijven, of voor jongeren die nabij of op bereisbare afstand van de zorg-onderwijslocaties wonen.

Voor de Gelderse regio's wordt de integrale zorg ontwikkeld binnen de essentiële functies. Met de Overijsselse regio's worden in 2025 ontwikkelafspraken gemaakt hoe dit binnen deze regio's vorm krijgt.

VI. Continue verbinding onderwijs- zorgplannen/landelijke ontwikkelingen

In dit Bovenregionaal Plan zijn de plannen die door de onderwijscoalities al ontwikkeld zijn, meegenomen. In de uitvoering van die plannen, is een continue verbinding nodig met de uitvoering van het Bovenregionaal Plan.

Er is regelmatig afstemming en overleg met projectleiders Bovenregionaal plan frictiekosten van andere landsdelen, VWS, OCW, VenJ, VNG, en de gekoppelde coördinerende gemeenten t.b.v. adressering overstijgende knelpunten en het maken van onderlinge afspraken.

VII. Coördinatie uitvoering bovenregionaal plan

Gezien de ontwikkelopgaven die voortkomen uit de uitvoering van dit Bovenregionaal Plan is gedurende het traject een vorm van coördinatie nodig. Immers, vele stakeholders hebben een grote bijdrage te leveren in het realiseren van de doelstellingen. Dat vraagt om monitoring, sturing en bewaking van de doelrealisatie.

10.2. Governance vervolgproces vanaf 2025

In paragraaf 2.2. is de governance geschetst zoals deze ingericht is voor fase I, de totstandkoming van het bovenregionaal plan. Voor de uitwerkingsfase die volgt vanaf 2025 zetten we dezelfde structuur voort: voorbereiding vanuit een brede werkgroep bestaande uit vertegenwoordiging van

ervaringsdeskundigen, Gecertificeerde Instellingen, zorgaanbieders, gemeenten en onderwijspartners. Keuzes en uit te zetten lijnen worden besproken in de reguliere bovenregionale ambtelijke en bestuurlijke organen met daarbij afstemming en input vanuit de bestuurlijke adviesgroep. Inhoudelijke voorstellen worden beoordeeld door een team dat bestaat uit inhoudelijke deskundigen vanuit wetenschap en praktijk die adviseren aan de kerngroep. Geschetst model is gebaseerd op consensus. We werken met inbreng van ieders expertise, op basis van de visie en de doelstellingen uit het bovenregionaal plan, toe naar de uitvoering van de toekomstvisie. In de uitvoeringfase moeten ook een aantal keuzes gemaakt worden ten aanzien van bijvoorbeeld investeringen en besteding van de SPUK-middelen. Uitgangspunt daarbij is het geschetste governancemodel op basis van consensus, waarbij eenieder zich inspant om consensus te bereiken. Als onverhoopt geen consensus bereikt kan worden op onderdelen, wordt gebruik gemaakt van een escalatieroute. Deze bestaat uit het inschakelen van het landelijk orgaan⁴³ dat wordt ingericht dat in uiterste gevallen besluiten kan nemen als de transformatie JeugdzorgPlus stagneert.

10.3. Risico's en te nemen maatregelen

Risico	Maatregelen	Wie
Verbreiding van locaties waar vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen worden genomen kan drempelverlagend werken. Waardoor er meer vrijheidsbeperking wordt toegepast in plaats van minder.	*investering op vakmanschap t.b.v. relationeel en systemisch werken *monitoring van aantal justitiële maatregelen gesloten jeugdhulp inclusief het stellen van een ambitie naar minder maatregelen	Zorgaanbieders/regio's
Eventueel niet toereikend SPUK-budget	*er is een beperkte aanvullende aanvraag mogelijk binnen de SPUK-regeling *keuzes aanpassen	*Coördinatoren SPUK transformatie JeugdzorgPlus *zie governance
Verhoging structurele kosten jeugdhulp t.g.v. ombouw	Consequenties voor structurele kosten worden voorafgaand aan investeringskeuzes in beeld gebracht.	Zorgaanbieders
Regionaal zorglandschap is onvoldoende op niveau	*monitoring om gewenste ontwikkeling te volgen *dialogoog met achterlopende regio(s)	Regio; (ondersteuning kan geboden worden door Landelijk ondersteuningsteam BEN Gelderland/Overijssel)
Landelijke randvoorwaarden worden onvoldoende ingevuld	Gezamenlijke standpuntbepaling met en lobby naar betrokken partners	Regio's, zorgaanbieders, onderwijspartners, VNG, VWS, OCW, VenJ, brancheorganisaties

⁴³ Landelijk bestuurlijke afspraken

10.4. Taak- en rolverdeling

Partner	Acties	Termijn
Gemeenten/Regio's	Onderschrijven visie en beschreven koers, ontwikkelen (boven)regionaal jeugdzorglandschap, zorgen voor sterke lokale toegang/RET, monitoren 'top casussen', bouwen alternatieve verblijfsvoorzieningen op, stapeling van zorg in voorliggend veld is mogelijk, vervoer onderwijs/zorg is goed (en liefst uniform) geregeld.	Continu proces
Kernteam landsdeel Oost	Geven sturing aan SPUK-proces, afhandelen financiën, agenderen van knelpunten bij geëigende partners	Dec. 2024 – dec. 2029
	Opstellen criteria zorg-onderwijslocaties, opvragen businesscases, afstemmen met regionale partners, overige landsdelen, onderwijscoalities. Ervaringsdeskundigen meer betrekken	2025
Zorgaanbieders	Voorstellen van af/ombouwplannen, Strategische vastgoedplannen opstellen, (gezamenlijk) vakmanschap ontwikkelen, businesscase opstellen, samenwerking opbouwen t.b.v. integrale hulp, inzet voorwaardelijke machtiging	
Werkgroep/Bestuurlijke adviesgroep	Meedenken over voorstellen, terugkoppelen van ontwikkelingen naar achterban, achterban vertegenwoordigen	2025 e.v.
Verwijzers (lokale toegangen/G.I.'s)	Verklarende analyses maken bij i.i.g. jeugdigen die uithuisgeplaatst worden, casusregie adequaat oppakken (zeker bij jongeren die uithuisgeplaatst zijn), inzet voorwaardelijke machtiging	
Onderwijscoalities	Leveren een bijdrage om kwaliteit residentieel onderwijs op peil te houden, afspraken met scholen en samenwerkingsverbanden over voorkomen van schooluitval en soepele overgang residentiele school naar vervolgonderwijs/dagbesteding	
Landelijk ondersteuningsteam	Agenderen en helpen oplossen van structurele knelpunten t.b.v integraal werken, dekken van structurele kosten, samenhang in scheidslijn jongeren strafrechtelijk kader/civielrechtelijk kader, sluitende afspraken onderwijsveld t.b.v. doorlopende leer carrière	
RET/Ben/PC Oost	Zijn behulpzaam bij het detecteren van knelpunten, met BEN's samen opbouw nieuwe hulpvormen initiëren	

BIJLAGE 1 Landsdeel Oost regio's/gemeenten

Kleur op de kaart	Naam jeugdhulpregio	Deelnemende gemeenten
	Twente	Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holtten, Tubbergen, Twenterand, Wierden
	IJsselland	Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle
	Achterhoek	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost-Gelre, Oude IJssel streek, Winterswijk
	Foodvalley	Barneveld, Ede, Nijkerk, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal
	Midden-IJssel/Oost-Veluwe	Apeldoorn, Brummen, Epe, Hattem, Heerde, Lochem, Voorst, Zutphen
	Noord-Veluwe en Zeewolde	Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Zeewolde
	Centraal Gelderland	Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort, Zevenaar
	Rijk van Nijmegen	Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen, Wijchen
	Rivierenland	Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West-Betuwe, Maas-en Waal, Zaltbommel

BIJLAGE 2 Brandbrief

Brandbrief naar aanleiding van onderzoek ZIKOS

Datum: 22 maart 2024
Aan: VNG/Staatssecretaris van VWS
Van: Bestuurlijk overleg G7/O2

Aanleiding

Op dinsdag 12 maart jl. presenteerde Jason Bhugwandass het rapport ‘Eenzaam opgesloten-onderzoek naar de ervaringen van jongeren met ZIKOS’⁴⁴. In het onderzoek beschrijven jongeren de praktijk van de afgelopen 10 jaar zoals zij deze op de ZIKOS afdelingen ervaren hebben. De verhalen zijn schokkend; het leefklimaat dat de jongeren beschrijven is uiterst repressief, er worden uitzonderlijk veel vrijheidsbeperkende maatregelen gebruikt en emotionele steun of een ondersteunende benadering ontbreekt. Pijnlijk duidelijk wordt hoeveel emotionele schade aan jongeren is toegebracht door het verblijf op deze groepen. Verblijf dat gemiddeld langer duurde dan de 3 maanden die voor de ZIKOS opname staat. We hebben als bestuurders jeugdzorg in de G7 (de zeven Gelderse jeugdregio’s) / O2 (de twee Overijsselse jeugdregio’s) met verbijstering kennis genomen van het rapport. Tegelijkertijd valt dit samen met knelpunten die al langer zichtbaar zijn in de hulp aan jeugdigen met complexe problematiek. Door de actualiteit van dit rapport voelen we urgentie om deze gebeurtenissen te benutten en een tweetal zaken onder uw aandacht te brengen. Het moet namelijk echt beter.

Integrale hulp

Talrijke inspectierapporten, onderzoeken en verhalen van ervaringsdeskundigen laten zien dat het in de hoogspecialistische jeugdzorg niet goed gaat. Eén van de punten waarop het misloopt is het ontbreken van passende behandeling in verblijf. Kinderen wachten soms maandenlang op de juiste therapie of behandeling⁴⁵ en/of worden veelvuldig overgeplaatst naar andere voorzieningen. Er is veel behoefte aan passende hulp bij verslaving en psychiatrische problematiek maar jongeren krijgen deze hulp niet. De G7 is al ruim anderhalf jaar zeer intensief bezig, samen met de benodigde partners uit de domeinen J&O, LVB, jeugd-GGZ, verslavingszorg en forensische zorg, om die broodnodige samenwerking en het toevoegen van de passende zorg te regelen. Dat betekent dat alle partijen, dus zowel regio’s, verwijzers als aanbieders, zich verplichten samen zorg te bieden op alle problematieken. Ook de twee jeugdzorgregio’s in Overijssel voeren beleid dat gebaseerd is op deze visie. Dit betekent: indiceren op basis van een Verklarende Analyse, expertise toevoegen waar dat nodig is, opvolgende zorgtrajecten voorkomen dan wel tijdig doorbreken (matched care in plaats van stepped care), altijd contact met het kind maken en ieder kind een perspectief geven. We denken dat deze manier van werken, die in de G7 in de vorm van Essentiële Functies per 1 januari 2025

⁴⁴ [Uitkomsten onderzoek Zikos-afdelingen: voorlopig opnamestop | VNG](#)

⁴⁵ [Factsheet Onvoldoende passende hulp in de JeugdzorgPlus | Rapport | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd \(igj.nl\)](#)

van start gaat, ook noodzakelijk is voor de jeugdigen die nu bij JeugdzorgPlus en/of ZIKOS groepen aangemeld worden of daar verblijven.

Structurele financiering

Staatssecretaris Van Ooijen heeft in 2022 de opdracht gegeven de gesloten jeugdzorg voor 2030 af te bouwen en om te bouwen naar kleinschalige voorzieningen⁴⁶. Hoewel we de financiële uitdaging zeer spannend vinden, staan wij hier als G7/O2 volledig achter. Uit steeds meer onderzoeken⁴⁷ blijkt dat residentieel verblijf, en specifiek daarbinnen de JeugdzorgPlus, schadelijk is en tot extra beschadiging leidt. We streven ernaar om minder kinderen uit huis te plaatsen. De cijfers laten zien dat de instroom JeugdzorgPlus in de afgelopen jaren flink gedaald is. Voor de kinderen die nog wel een vorm van residentiele jeugdhulp nodig hebben zien we kleinschaligheid als een belangrijke factor om de zorg persoonlijker te maken waardoor er veel minder tot geen repressie meer nodig is in de toekomst. Daarnaast zal er geïnvesteerd moeten worden in het personeel, het werkklimaat en in het leveren van integrale zorg en hebben we te maken met stevige huisvestingskosten van de huidige voorzieningen.

De SPUKs voor af- en ombouw naar kleinschaligheid hebben deze beweging deels mogelijk gemaakt. Daarnaast heeft de SPUK voor de Bovenregionale Expertisenetwerken bijgedragen aan het openen van alternatieve voorzieningen. Daar zijn we blij mee want in de gemeentefinanciën hadden en hebben we de financiële ruimte voor innovatie niet, aangezien er op de lopende jeugdzorgkosten al fikse tekorten zijn.

Ondanks deze SPUKs missen wij een belangrijke component om de toekomstige missie voor kleinschalige, persoonlijke en integrale zorg te realiseren: de structurele meerkosten van kleinschaligheid, zowel voor de resterende kleinschalige JeugdzorgPlus als voor de alternatieve residentieële plekken.

We zien in 2024 tariefstijgingen ten opzichte van 2023 van 70%. Deze stijging is zó fors dat we dit met ons streven naar minder uithuisplaatsingen niet kunnen compenseren. Anders gezegd: de prijsstijgingen overvleugelen de volumevermindering. Hier ontstaan in 2024 al tekorten door. Onderstaand staatje met de oude tarieven en de nieuwe tarieven uit een onderzoek van KPMG⁴⁸ laat dit zien:

	Tarief grootschalig in berekening 2022	Bandbreedte tarieven kleinschalig in berekening 2024 (tarief per jeugdige per jaar)
JeugdzorgPlus	€147.150	€228.00- €358.000
Open 3-Milieu	€107.469	€177.000-€299.000

⁴⁶ [Kamerbrief passende zorg voor jeugdigen die bescherming en veiligheid nodig hebben | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

⁴⁷ ['Betrek mij gewoon!' | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

⁴⁸ [Een verkenning naar de kosten van af-en ombouw van gesloten jeugdhulp en op te bouwen varianten | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

De bandbreedte uit 2024 kunnen wij bevestigen met een intensiteiten-kostprijsmodel voor residentiële jeugdzorg dat wij recent met de hoogspecialistische aanbieders in de G7 hebben ontwikkeld. Daarbij zijn we uitgegaan van reële tarieven. We delen graag onze inzichten met u en de rest van het land. De conclusie blijft hetzelfde als wat we nu al in 2024 ervaren: met deze grote tariefstijgingen ontstaan er tekorten die te groot zijn om te compenseren door verminderen van uithuisplaatsingen, zowel op korte als op lange termijn. De nu voorziene structurele compensatie van 74 miljoen is hoogst waarschijnlijk onvoldoende.

Hetzelfde KPMG onderzoek toont aan dat het inschatten van de structurele kosten van de alternatieven nu niet mogelijk is. Het zorgaanbod is nog niet volledig uitgedacht en er is onduidelijkheid over de gewenste capaciteit waardoor een betrouwbare raming van de kosten en omvang van de op te bouwen alternatieven nu niet te maken is. Wat we ervaren hebben is dat het opbouwen van alternatieven door aanloopkosten en leergeld kostbaar is en dat gemeenten hier geen budget voor hebben kunnen reserveren of beschikbaar hebben. De urgentie is er wel. De JeugdzorgPlus krimpt snel en de ontwikkeling van alternatieven verloopt wisselend en nog traag. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd waarschuwde onlangs nog voor het te snel afbouwen van gesloten jeugdzorg zonder opbouw van alternatieven⁴⁹.

Wat nu nodig is:

1. Het onderzoek 'Eenzaam opgesloten-onderzoek naar de ervaringen van jongeren met ZIKOS' vraagt om een stevige, gecoördineerde en onderbouwde visie naar alternatieven voor jongeren met een (acute) psychiatrische crisis in combinatie met gedragsproblemen. We denken dat integrale hulp hier een onderdeel van moet zijn en vragen de VNG om een taskforce in te stellen bestaande uit o.a. ervaringsdeskundigen, wetenschappers, vakinhoudelijk deskundigen om binnen 8 weken met een advies te komen. Onderdeel van deze opdracht moet zijn dat in ieder geval de High Intensive Care units voor J-GGZ meegenomen worden in deze visie aangezien zij dezelfde jongeren zien en een bijdrage kunnen leveren aan een integrale aanpak.
2. We vragen om flexibele, adaptieve financiële afspraken die het voor gemeenten mogelijk maken om alternatieven voor JeugdzorgPlus te ontwikkelen zodat we kleinschalige, persoonlijke en integrale zorg structureel kunnen bekostigen. Kleinschalige woonvormen opbouwen vraagt ontwikkeltijd, ontwikkelruimte, flexibiliteit en financiële ruimte. Zoals de Hervormingsagenda al stelt: 'Terugdringen en transformeren van residentiële jeugdhulp vergt tijd en investeringen. De opbrengsten zijn weliswaar veelbelovend, maar de omvang en het tempo onzeker. Dit vereist landelijke regie, een adaptieve veranderstrategie met partners en de bereidheid op basis van de realisatie het plan bij te stellen'.

⁴⁹ [Zorgen over om- en afbouw JeugdzorgPlus \(gesloten jeugdzorg\) | Nieuwsbericht | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd \(igj.nl\)](#)

Uiteraard zijn wij bereid toelichting te geven en in gesprek te gaan over bovenstaande punten of een bijdrage te leveren aan (de totstandkoming van) bovengenoemde taskforce.

Hoogachtend,

namens de zeven Gelderse jeugdregio's (G7) en de twee Overijsselse jeugdregio's (O2),

Ingrid Timmer
Voorzitter G7 Bestuurlijk Overleg

BIJLAGE 3 Lijst voorzieningen (niet volledig)

Onvoorwaardelijk wonen

Aanbieder	Plaats	Inhoud
Pactum/Karakter	Nijmegen	Twee woningen (8 plekken) Jongeren met ASS en (ernstige) gedragsproblematiek
Entrea Lindenhout	Ubbergen	Kleinschalig residentieel wonen (5 plekken) Jongeren met ASS en ernstige gedragsproblematiek, vanaf 8 jaar
Entrea Lindenhout	Ubbergen	Kleinschalige residentieel wonen (5 plekken) Jongeren met (ernstige) internaliserende of externaliserende gedragsproblemen en intergenerationele problematiek
Entrea Lindenhout	Babberich	Kleinschalige residentieel wonen (3 plekken) Jongeren met (ernstige) internaliserende of externaliserende gedragsproblemen en intergenerationele problematiek, vanaf 12 jaar
Entrea Lindenhout	Zelhem	Kleinschalige residentieel wonen (5 plekken) Jongeren met (ernstige) internaliserende of externaliserende gedragsproblemen en intergenerationele problematiek, vanaf 16 jaar
Entrea Lindenhout	Arnhem	Kleinschalige residentieel wonen (6 plekken) Jongeren met (ernstige) internaliserende of externaliserende gedragsproblemen en intergenerationele problematiek, vanaf 11 jaar
Pactum/Karakter	Veenendaal	Kleinschalige residentiele groep in de wijk

(Kleinschalige) terreinen/voorzieningen/beschermd erf

Ambiq

Locatie	Plek	Plekken nieuw en (huidig)	Wonen of verblijf	Wijk of terrein
Anna Reynvaanweg	Hengelo	4 x 6 (32)	Verblijf	Terrein
Sabrina Klinkhamerweg	Hengelo	4 x 6 (32)	Verblijf	Terrein

Jarabee

Locatie	Plek	Plekken nieuw en (huidig)	Wonen of verblijf	Wijk of terrein
Matenstraat	Oldenzaal	2 x 5 (10)	Wonen	Wijk
Dorastraat	Hengelo	1 x 5 - 1 x 4 (9)	Verblijf	Wijk
Snelliusstraat	Enschede	2 x 5 (10)	Verblijf	Wijk
Drebbelstraat	Enschede	2 x 5 (10)	Verblijf	Wijk

Pactum

Locatie	Plek	Plekken nieuw en (huidig)	Wonen of verblijf	Wijk of terrein
Oerdijk	Okkenbroek	1 x 4 + 2 appartementen en 1 x 6 (9)	Wonen en verblijf	Wijk/beschermd erf
	Lochem	30 plekken	Verblijf	Terrein

Pluryn

Locatie	Plek	Plekken nieuw en (huidig)	Wonen of verblijf	Wijk of terrein
Vriezenveenseweg	Almelo	4 x 5 + 2 x 6 (32)	Wonen	Terrein
Vriezenveenseweg	Almelo	4 x 9 (36)	Verblijf	Terrein
J.P. Heije	Oosterbeek	40 plekken	Verblijf	Terrein
	Oosterbeek	40 plekken	Verblijf	Aanleungroepen
De Glind	De Glind	28 plekken	Verblijf	Wijk
Werkenrode	Groesbeek	17 plekken	Verblijf	Terrein
De Beele	Voorst	90 plekken	Verblijf	Terrein
De Beele	Gietelo en Klarenbeek	20 plekken	Verblijf	Aanleungroepen

Trias

Locatie	Plek	Plekken nieuw en (huidig)	Wonen of verblijf	Wijk of terrein
Gouwe	Zwolle	3 x 6 (27)	Verblijf	Terrein
Boshuis	Zwolle	1 x 6 (8)	Verblijf	Terrein
Luttenbergerweg	Hellendoorn	0 (16)		

sHeerenLoo

Locatie	Plek	Plekken nieuw en (huidig)	Wonen of verblijf	Wijk of terrein
Groot Emaus	Ermelo	84 plekken	Verblijf	Terrein

Triade Vitree

Locatie	Plek	Plekken nieuw en (huidig)	Wonen of verblijf	Wijk of terrein
	Kampen	16 plekken	Verblijf	

Gebruikte afkortingen

RET: Regionaal Expertteam

BEN: Bovenregionaal Expertisecentrum

BOEG: Bovenregionaal Expertisenetwerk Gelderland

J & O: Jeugd en Opvoedhulp

LVB: Licht verstandelijke beperking

GGZ: Geestelijke gezondheidszorg

SPUK: Specifieke Uitkering

VWS: Volksgezondheid Welzijn en Sport

OCW: Onderwijs Cultuur en Wetenschap